

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

Únor 1958

Ročník V.

2

Z OBSAHU

- Domov a exil
- Úvahy a komentáře
- Národnostní menšiny
v Československu
- Fejton
- Verše domova

FREE EUROPE COMMITTEE, INC.
TWO PARK AVENUE • NEW YORK 16, N. Y.

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

ROČNÍK V.

Únor 1958

č. 2

ČESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED

vychází měsíčně. — Rediguje a vydává Free Europe Press, Free Europe Committee, Inc., Two Park Avenue — New York 16, N. Y. Na tuto adresu také řiďte veškerou korespondenci

Přetisk dovolen, avšak pouze s udáním pramene: "Československý Přehled, datum".

Příspěvky se nehonorují, nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Roční příspěvek:

USA	\$	3.00
Kanada	\$	3.00
Velká Britanie	Lst	1, 2, 0
Francie	Ffrs	1000.00
Belgie	Bfrs	150.00
Norsko	Nkr	22.00
Švýcarsko	Švfrs	13.00
Německo	DM	12.00
Australie	L. A.	1, 6, 0
Argentina	Pes.	42.50
Mexico	Pes.	26.00

Čtenáři ve Spojených státech a v Kanadě necht' zašlou příspěvek šekem nebo money orderem opatřeným zřetelnou poznámkou "Czechoslovak Review" na adresu Free Europe Press, Two Park Avenue, New York 16, N. Y. — V ostatních případech, jsou-li pochyby o způsobu placení příspěvků, redakce Přehledu ráda poradí jak postupovat.

OBSAH

Domov a exil	1
Úvahy a komentáře	
O revisionismu -	
<i>Ferdinand Peroutka</i>	3
Přemítání o koexistenci -	
<i>Pavel Berka</i>	6
Neutrálové a demokracie -	
<i>Lev Braun</i>	10
Režim o únoru -	
<i>pražský rozhlas</i>	13
Názory domova (o Slovensku)	14
Filozofia v službách propagandy - <i>ds</i>	17
Národnostní menšiny v Československu - <i>Pavel Korbela</i>	19
Věštby Sibyliny - <i>V. Zeman</i>	27
<i>Eduard Petiška:</i>	
Okamžiky (14)	29
Slovo má režim	32

Uzávěrka tohoto čísla

28. února 1958

Domov a exil

Hovořili jsme nedávno s mladým člověkem, jehož návštěva v New Yorku se nám zdála být skoro neskutečná: přijel přímo z Polska a bude se tam vracet. Lze o něm říci jen to, že jde o mladého polského intelektuála, nekomunistu. Mnoho bylo otázek, a ještě více bylo odpovědí. Dvě z těchto odpovědí jsou důležité i pro nás. Ptali jsme se, jak se ti, kdo vedou kulturně-politickou demokratisaci v Polsku, dívají na funkci polského exilu, co od něho očekávají. "My chápeme", pravil tento mladý člověk, "že polský exil a jeho tisk v zahraničí nemůže vždy a všechno chválit, co se v Polsku děje. Ale chceme od něho takové porozumění, aby správně tlumočil naše snahy u zahraničních ministerstev v Paříži, Londýně a Washingtonu. Má se snažit o to, aby také s jeho pomocí demokratisace Polska mohla pokračovat."

Nato přišla druhá otázka: ať my ve svobodném světě zaměříme svůj vztah k rodné zemi tím či oním směrem, nikdy se nezavděčíme všem vrstvám obyvatelstva doma. Neboť jsou občané, kterým vždy budou imponovat jen silná slova "bud' a nebo", jsou obča-

né, kteří dávají přednost inteligentní politice, dosahující za daných možností kompromisního maxima, "alespoň to". Na který úsek veřejného mínění v národě se má exulant zaměřit, aby jeho úsilí bylo co nejvíce v souladu s tím, co vedoucí demokratické složky národa doma chtějí?

"Jde tu v podstatě o otázku", odpověděl polský přítel, "kdo u nás vedl a vede demokratisaci, kdo umožnil říjen roku 1956. Byly to hlavně tři složky: uvědomělá část dělnictva, intelektuálové a studentstvo. Přitom je ovšem třeba mít na mysli stále onoho průměrného občana, který nevidí spleť mezinárodní situace, kterému, jak jste řekli, silná slova budou vždy víc lahodit než kompromisní postup. Když jsme dodatečně rozebírali naši taktiku říjnových událostí, řekli jsme si, že to byla typicky česká cesta. U nás totiž všichni bez rozdílu se shodli na tom, že po válce s Hitlerem, po varšavském povstání, po stalinském teroru jsme dospěli k hranici, kdy další ztráta národní krve je nemožná. Vědomě a disciplinovaně jdeme jen za těmi požadavky, které v dané situaci lze uskutečnit. Tato sebekázeň a rea-

lismus je podstata dosaženého úspěchu.”

“Je tato cesta ‘krůček po krůčku’ obecně přijatou filosofií?”, ptal se jeden z nás. “Je”, odpověděl Polák.

* * *

Na únorový puč v Československu se lze dívat dvojím způsobem: studovat, jak k němu došlo, a vzpomínat na to, co se od té doby stalo. Únor má však ještě jeden, hlubší význam: co přinese v budoucnosti. Jak budou ti, kdo v zahraničí usilují o osvobození Československa, rozumět skutečné vůli, úsilí a programu československých občanů doma? Jak jim rozumějí dnes? Jak se jim snaží porozumět? Desetileté odloučení od národního těla v případě exilu a dvacetileté nebo i delší odloučení krajanů od staré vlasti má v sobě prvky většího neštěstí, než jaké se již stalo. My v zahraničí se při veškeré lásce k domovu a dobré vůli můžeme snadno stát pro národ myšlenkovými cizinci a nevědět o tom.

Po mnoho let na počátku exilu se na příklad různé politické skupiny zabývaly svým programem, který vylepšovaly podle svého vlastního přesvědčení, podle svých vlastních zájmů. Jen málo lidí se ptalo, zda tyto programy někdo doma skutečně chce. Byla zde tendence vůbec se nestarat o to, jakou cestou se k osvobození má dojít. Věci se připravovaly “pro den, kdy osvobození přijde”. Ted’ už uplynulo deset let a nezdá se, že takové programy jsou aktuální. Co z nich zbylo, jsou namnoze jen fixní ideje, myšlenkové zábrany, způsob uvažování, který československou skutečnost chce spíše vtěsnat do uzounkých přihrádek vlastních názorů než opravovat tyto názory poznatky o skutečnosti.

Řekněme, že bychom se dostali do polské situace, kdy by byla na pořadu dne otázka americké pomoci a rozvinutí normálních kulturních styků. Co pak?

I pro nás v zahraničí, podobně jako pro polský exil, platí táž otázka: jak skutečně prospět národu doma? Odpověď na tuto otázku si nelze vymyslet, nelze ji vyvodit z žádného bývalého programu, nelze ji najít ani v sebeušlechtilějších domněnkách, které exil nebo krajané v zahraničí mají o domově. Odpověď je jediné v úporném hledání, v neustálé snaze porozumět tomu, co se ze dne na den v Československu děje, v objektivním výkladu situace, v nesentimentálním poznávání skutečnosti. Svou lásku k rodné zemi prokazujeme po deseti letech nikoli tím, že idealisujeme, že silnými slovy obdivujeme nebo zatracujeme, nýbrž tím, že sami jsme s to pokorně revidovat své utkvělé představy podle toho, co nám československá skutečnost dnes říká.

I nám zde v zahraničí někdy hrozí nebezpečí, že se zamilujeme do velikosti svých vlastních citů k domovu nebo staré vlasti, a v tomto nadšení pak nevidíme domov, nýbrž sebe.

Každým dalším výročím našeho odloučení od rodné země budou tyto připomínky víc aktuálnější. Víc než dříve tvoříme dnes s národem doma spojitě nádobu. Na národu doma dnes již z valné části záleží i náš politický osud. V jeho vítězství je i naše naděje. Naše funkce je spíše funkce pomahačů, neboť milovat, to je sloužit. Avšak pomáhat, to předpokládá vědět, co ten druhý chce; a vědět, to znamená vůli poznat.

ÚVÁHY A KOMENTÁŘE

O REVISIONISMU

Ferdinand Peroutka

Revisionismu dostává se cti neobyčejné pozornosti; kde která komunistická schůze se jím zabývá, kde které komunistické noviny ho odsuzují. Na konci roku jej konference světových komunistických stran v Moskvě označila za hlavní bludařství doby a za "hlavní nebezpečí pro mezinárodní revoluční hnutí." Na schůzi ústředního výboru komunistické strany Československa pravil pan Hendrych, že "boj proti revisionismu je dnes hlavním úkolem revolučního dělnického hnutí, bez jehož splnění nelze vést v celé šíři účinný boj proti imperialismu."

Budeme se nejdříve zabývat první a potom druhou částí tohoto výroku. Jestliže pan Hendrych praví, že boj proti revisionismu je "hlavním úkolem", co tím praví o posici, o síle revisionismu? Nikdo si nečiní hlavním úkolem popřít něco slabého a nedůležitého. Vidíme, že revisionismus byl všemi komunistickými vládami uznán za významnou sílu. A oficiální orgán Československého komunismu "Život

strany" napsal, že "boj proti revisionismu je těžký a nesnadný." Tato skutečnost má několik stránek.

Za první, revisionismus je rozumové a citové, ale formálně neorganizované hnutí, takže je není možno jednou ranou rozdrtit. Nemá předsedu a jednatele a zapsané členy s legitimacemi, čímž nastala ta obtíž, že je nelze zavřít. Boj proti revisionismu je tak nesnadný jako boj proti epidemii, která také nemá předsedu. Za druhé, když se někdo veřejně přihlásí k revisionismu, je to komunista, o jehož základním komunistickém a socialistickém přesvědčení není pochyb. Ovšem, stále ještě je možno vypálit jeden starý náboj z houfnice komunistické propagandy a říci, že agenti cizího imperialismu zdvihají hlavu, ale sám propagandista smutně ví, že by tomu nikdo nevěřil. Revisionismus není útok z vnějšku, nýbrž je to druhá, jiná koncepce komunismu. Boj komunistů proti revisionismu je nesnadný, poněvadž je to boj komunistů proti komunistům.

Za třetí, boj proti revisionismu ovšem je nesnadný, když komunistické vlády vzpírají se bojovat proti revisionismu tím nejučinnějším prostředkem, kterým

je vlastní reforma. Chtějí zůstat přesně tím, čím jsou, udržet při dobrém zdraví všechna ta zla, která revisionistickou náladu bez ustání vyvolávají, jen k tomu dodávají, že revisionismus má zmizet.

Takto však revisionismus nezmizí. Revisionismus je stín, který do světa vrhají tvrdé komunistické diktatury, a pro neměnicí se diktaturu otázka, jak se zbavit revisionismu, je jako otázka, jak se zbavit vlastního stínu. Tolik jste toho spáchali, tolik těžkého života připravili, a žádáte ten dar od osudu, aby to zůstalo bez následků, bez revisionismu? Kde které komunistické novinářské mládě je připraveno, jak bylo naučeno, hanlivě napsat o revisionismu, že je to subjektivismus, což znamená více nebo méně osobní, libovolná záležitost toho nebo onoho, hlavně prý vratký a rozmařilý osobní cit toho nebo onoho básníka. To je stará známá a falešná hra na subjektivismus a objektivismus, hraná v té naději, že kdo tomu nerozumí, snad dá vládě za pravdu a také se rozzlobí na subjektivisty. Ovšem, utrpení je subjektivní, čili osobní cit a ovšem vzdech trpícího je subjektivní, čili osobní projev. Ale rozhodující je, zda utrpení a vzdech se rodí samy sebou jako blechy z prachu nebo zda vznikají z objektivní příčiny, která je ve skutečném světě. A když některý cit je sdílen miliony a zároveň se objevuje ve všech komunistických státech v Evropě a Asii, je to ještě subjektivismus nebo už sociální a historické hnutí? Když životní úroveň je nízká, není nic jiného než subjektivismus pod tím trpět a snášet to s nelibostí?

Subjektivní a objektivní stránku nelze od sebe tak oddělit, jako dva kameny jsou od sebe odděleny. Jsou to, jako

příčina a následek, dvě stránky téže věci. A stále zůstává velmi pochybné, na čí straně je více subjektivismu, čili libovůle, čili sobectví. Když diktátor zakazuje svobodný projev, zajistě tím omezuje subjektivismus občanů — ale zda tím nerozšiřuje subjektivismus vlastní až do gigantických rozměrů?

V poslední době revisionismus nejvíce háral v polském národě, a jednou z hlavních příčin toho byla bída země, která vznikala také z toho, že Polsko bylo nuceno dodávat hlavní svůj produkt, uhlí, Rusku za tak nízké ceny, za jaké nikdo jiný na světě nebyl ochoten uhlí dobývat a prodávat. Kdo byl víc subjektivní — Rusko, které tu vykořisťovalo Polsko, nebo Poláci, kteří nad tím vzdychali? Hlavní příčina, ze které revisionismus neustále vzniká, a pro kterou, když jeden revisionista umře, deset jiných nastoupí na jeho místo, je ta, že v komunistickém režimu se špatně žije a dýchá. Toto můžeme říci bez pochybností: buď revisionismus je umělý výplod kohosi nebo čehosi, a pak není nebezpečný, a komunistické vlády zbytečně ho prohlašují za "hlavní nebezpečí" a zbytečně osnují tak velký boj proti němu. Nebo revisionismus přirozeně vyrůstá z objektivních podmínek, které komunismus nastolil, a pak se ho vlády nezbaví — leda tím, k čemu stále se nemohou odhodlat, nápravou oněch objektivních podmínek.

Ale nyní se budeme zabývat druhou částí výroku pana Hendrycha. Tato druhá část zní: bez vítězství nad revisionismem "nelze vést v celé šíři účinný boj proti imperialismu." To ovšem není originální výrok pana Hendrycha, nýbrž je to současná, předepsaná linie mezinárodního komunismu. Kdekoli nyní pravověrný komunistický

vůdce mluví, praví totéž, a moskevská komunistická konference se tím od začátku do konce zabývala. Je třeba nepřehlédnout tuto stále se opakující souvislost: kdykoli se činí zmínka o revisionismu, vždy také se činí zmínka o obtížích, které působí "boji proti imperialismu." Co to znamená? To znamená, že revisionismus není jen vnitřní záležitost komunistických států, nýbrž má také mezinárodní význam. Jaký význam? Revisionismus, čině komunistické vlády nejistými, zmenšuje nebezpečí války, brání takové politice mezinárodního komunismu, která by mohla rozpoutat válku. Je-li tomu tak, je to o důvod více pro obyvatelstvo za železnou oponou, aby se houževnatě drželo revisionismu.

V západních demokratických zemích je nyní velký počet odborníků, kteří byli pověřeni nebo se sami pověřili analýsou sovětských dějů. Snad světové děje se mohly vyvinout poněkud jinak, kdyby značná část těchto odborníků nebyla naivní, kdyby to nebyli odborníci spíše v doufání než v porozorování. Před dvěma a půl rokem, když se sešla ženevská konference, tato část odborníků usoudila, že úmyslem komunistů je skončit studenou válku — právě ve chvíli, kdy jejich úmyslem bylo ji ještě více rozpoutat, ač poněkud teplejšími prostředky. Když Chruščev praví: "pohřbíme vás", tito odborníci se hluboce zamýšlejí, co asi chtěl říci. Odpověď je, že chtěl říci přesně to, co říká: pohřbíme, t. j. přemůžeme, zničíme, podrobíme si vás. Nyní, když mezinárodní komunismus si stěžuje, že revisionismus mu překáží v boji proti imperialismu, není snadno to přeložit do jasnější řeči. Vedení mezinárodního komunismu tu v

podstatě praví: naším cílem zůstává pohřbit vás, ale nebojovná nálada našeho obyvatelstva nám brání ve větších podnicích.

Není neznámo, že komunistickým vůdcům nikdy nečiní potíže zaměnit jedno slovo za druhé. Když oni praví, že revisionismus překáží boji proti imperialismu, správný překlad je, že revisionismus brání tomu, aby jejich vlastní imperialistické podniky se rozvíjely. Jejich odhodlanost zmocnit se světa by byla mnohem významnější, kdyby mohli vést imperialistické tažení sami. Nemohou. Právě tak nemohou, jako v poslední válce nemohli sami odolávat útoku Hitlerovu. Potřebovali obětavosti, podpory a souhlasu obyvatelstva, a nesmyslná Hitlerova krutost jim dodala, co snad sami by byli neschopni získat. Stížnosti na revisionismus odhalují, že nyní jsou neschopni získat souhlas a podporu obyvatelstva pro imperialistickou politiku. Kdysi, kdesi komunističtí vůdcové složili přísahu, že dovedou světa, a je úkolem komunistické strany být strážcem a vykonavatelem této přísahy. To je hlavní důvod, proč komunistická teorie trvá na tom, čemu říká vůdcovská čili diktátorská role komunistické strany. Mezi jinými hříchy revisionismus se províňuje tím, že pochybuje o nutnosti takového vůdcovství. Není ho třeba, praví revisionisté, jde-li jen o udržení a rozvíjení socialismu; socialismus tak jako tak v našich zemích je bezpečný. Opravdu už vůdcovství čili diktatury komunistické strany není třeba k udržení socialismu, ale je ho nezbytně třeba k udržení imperialismu.

Co, na příklad, znamená vůdcovství komunistické strany v Československu?

Znamená toto: nesoustředit se na to, čeho už bylo doma dosaženo, a ne užívat klidně plodů dlouhého úsilí; nýbrž být, prostřednictvím vedení komunistické strany, zapleten do všech světových plánů a podniků mezinárodního komunismu, do dobrodružství v asijských džunglích a afrických pouštích; nežít svůj, ale cizí život; dodávat zbraně Arabům a zvyšovat tak nebezpečí světového konfliktu, žít v nejistotě, poněvadž co se děje na hranicích mezi Syrií a Izraelem, je prý tak důležité pro československého občana, že může být povolán do boje k vůli tomu; občan nevidí důvody pro světový konflikt, ale vedoucí komunistická strana je snad vidí, poněvadž čas od času praví, že válečné nebezpečí se přiblížilo.

Revisionismus nevychovává k nenávisti, a proto revisionismus musí být každý den souzen a odsouzen. Nevidí příčiny k smrtelnému nepřátelství mezi východem a západem, a proto opět musí být kritizován a pronásledován. Vůdcové mezinárodního komunismu dobře vědí, že by bylo neradno rozpoutat světový konflikt, jestliže jejich obyvatelstvo necítí skutečný hněv proti skutečnému nepříteli. Starým úkolem marx-leninismu je vychovávat k takovému hněvu a k takové nenávisti, ale překáží revisionismus, který se oddává neřesti objektivně oceňovat sousedy. A komunistické vlády vidí, že revisionismus je už silnější, přitažlivější než marx-leninismus.

Revisionismem obyvatelstvo za železnou oponou dospělo k důležité historické roli v této napjaté době. Závěr je, že svět má zač být vděčen revisionismu.

(Vysíláno Svobodnou Evropou)

PŘEMÍTÁNÍ O KOEXISTENCI

Pavel Berka

Jeden z chytrých politických tahů, který se v posledních letech Moskvě podařil, je to, že z koexistence vytvořila ve svobodném světě kontroversního strašáka. Pomohlo tomu do značné míry i šroubovitě myšlení mnoha demokratů a nedostatek pořádné definice 'mírového soužití'. Avšak i bez definice by o mnohých skutečnostech mohlo být jasno.

Za prvé je zřejmé, že pokud Západ a Východ spolu neválčí — obě části světa žijí vedle sebe, čili koexistují. Jelikož Západ válku nechce, ani mu nic jiného nezbývá.

Za druhé je jasno, že Moskva — rázic heslo 'mírového soužití' či koexistence — těží propagačně ze skutečnosti, která zatím ani jiná být nemůže. Je to tím paradoxnější, že mír, který dnes máme, není udržován zásluhou Sovětů; ty naopak činily a činí vše, co je v jejich silách, aby mír podvrately. Proč jim tedy má být přičítána 'koexistenční' zásluha za stav, vytvořený především ústupky Západu?

Za třetí je jasno, že Moskva v rámci koexistence a politiky úsměvů podniká vše, o čem se domnívá, že projde bez války. Podvrací demokracii, podněcuje neutrály proti Západu, vyzbrojuje své páté kolony v Asii a Africe. Lze namítnout, že toto je spíše studená válka. Podle moskevské definice však i to patří pod pojem koexistence, podobně jako vše ostatní, co přímou nehrozí stronciem a atomickým zá-

řením. Tím se konečně Kreml nikdy netajil.

'Soužití v míru' je tedy pojem, který popisuje politickou skutečnost se vším, co tato skutečnost ze dne na den přináší ve vztazích mezi Západem a Východem. Koexistence má takovou náplň, o jaké se dočítáme na stránkách novin. Koexistence není program nebo filosofie. Je to fakt, vyjadřující nutnost nezničit civilizaci na naší planetě. V koexistenci, jak ji chápe Moskva, je asi tolik gentlemanství a dobré vůle, kolik cítí dva nepřátelé, visící zachyceni za společné lano nad propastí. Když jeden z nich provaz uřízne, spadnou oba. Rozčiluje jen, dělali si jeden z nich zásluhu za to, že lano nechce přerušit.

* * *

Podle tohoto příměru ovšem v koexistenci zvítězí ten, komu se dříve podaří po laně vyšplhat na pevnou půdu. K tomu je třeba sil. Proto také hlavní úsilí Moskvy směřuje k podlamování sil Západu. Pronikání do neutrálního světa je oslabování nepřímé, podvracení západních demokracií je oslabování přímé. Lze se ptát, co podniká Západ k oslabení Sovětů? Tu nejde jen o to, zda se demokracii podaří zažehnat komunistické nebezpečí v Asii a Africe. To je pořád jen obrana; i když uspěje, sovětský blok zůstane ve své síle nedotčen. Moskva může ztratit na síle jen tam, kde jde skutečně o její vlastní sílu — ve svém bloku, v tak zvaných satelitech.

Tu se dostáváme k dvěma kontroverzním otázkám, které koexistence zrodila: k hospodářské pomoci Západu některým satelitním zemím a k otázce kulturní výměny. O obou problé-

mech se mezi demokraty vedou vášnivé debaty. Hlavní námitka proti oběma druhům styku je, že posilují Moskvu. Že tedy z hospodářské pomoci Gomulkovi má prospěch Moskva, že z kulturní výměny těží Moskva, že vůbec tyto styky jsou ďábelským plánem Kremlu k zdoání Západu.

Položme si tutéž otázku obráceně. Neudržovat styky s tak zvanými komunistickými zeměmi znamená izolovat tento svět od světa svobody. Dosáhne se tím něčeho? Víme přece, že nic víc si komunistické vlády ve východní Evropě nepřejí, než právě to, aby se Západ isoloval, aby se svým zpravodajstvím, svou kulturou a ukázkami své hospodářské síly přestal 'vměšovat' do života za Železnou oponou. Isolovat se, to znamená ponechat všechny porobené národy na pospas nerušené komunistické indoktrinaci, v důsledku tedy uznat dnešní status quo.

Položme si však ještě jednu otázku. I když se Západ bude izolovat a přerušit kulturní styky se 'satelity' a Sovětským svazem, znamená to, že tím Moskvu donutí k přerušení kulturních styků s ostatním světem? Můžeme očekávat, že divadelní skupiny, státní umělci, pěvecké sbory, vědci a delegace přestanou jezdit z Moskvy do světa? Asi ne. Budou cestovat dále v 'zájmu upevnění míru' a propagační kapitál Kremlu tím jen poroste.

* * *

'Koexistence' v tom slova smyslu, jak se o ní debatuje třeba na stránkách exilového tisku, není ani dobrá, ani špatná. Může být taková či onaká — podle toho, co z ní ta či ona strana dokáže vytvořit. Je jako bankovka. Lze ji ztratit na chodníku, lze ji pro-

mrhat, lze za ni pořídít užitečné věci, lze jí také investovat a násobit. Je celá škála možností, jak koexistence využít. O čem je hlavně třeba přemýšlet, je to, jak jí využít co nejlépe, jak demokratické zdroje co nejmou-dřeji investovat. Je pravda, že komu-nisté mají lepší propagandu a dove-dou jí účinněji organisovat. Avšak de-mokratický svět má stále všechny trum-fy v ruce: svobodu, hospodářskou sílu, životní úroveň. Soudíme proto, že nejmoudřejší uplatnění těchto zdrojů je takové, které oslabuje sovětský ko-munismus na nejcitlivějším místě. Tím místem je sovětský blok, zejména vý-chodní Evropa.

Lidé ve svobodném světě, kteří mají na mysli osud a svobodu Českosloven-ska, se zřídka kdy dívají na věci s hlediska československých občanů do-ma. Vezměme na příklad otázku kul-turní výměny. Doma se občané chtějí zbavit Železné opony, chtějí styk se svobodným světem. Vědí, že Železnou oponu si pořídil režim k vlastní ochra-ně. Chtějí jí tedy prorazit, neboť styk se svobodným světem osvobozuje, po-siluje demokratické myšlení, vytváří ovzduší, které neodvratně nahlodává komunistickou totalitu. Železnou opo-nu lze bourat a styk se světem udržo-vat jednak tím, že lidé navštěvují ci-zinu, jednak tím, že svobodný svět navštěvuje Československo. Nelze-li za tím dosáhnout toho, aby režim otevřel hranice do demokratického světa, co nejmíc z tohoto světa se má dostat do-vnitř.

Je jen přirozené, že v rámci tohoto styku cestují také vyslanci režimu do svobodných zemí. Víme z praxe, že mnozí z nich jsou pro režim vyslanci velmi pochybné ceny. Bojí se svobod-ný svět těchto hrstek lidí více než or-

ganisovaných komunistů ve vlastních zemích? Je, řekněme, Smetanovo kvar-teto silnější než komunistická strana Francie? Je Česká filharmonie nebo Dynamo Slavia podratnější než komu-nistická strana kterékoli svobodné ze-mě? Stojí si věc svobody na Západě tak špatně, že je v jejím zájmu zapo-třebí izolovat celé národy za Železnou oponou v komunistické svěrací kazaj-ce a přerušit s nimi styk?

* * *

Praví se, že v Polsku vedl vliv Zápa-du na intelektuály k uvolnění; že pod tlakem svobodnějšího myšlení došlo k revisi režimu. Dnes Poláci všech po-litických směrů zajíždějí do svobod-ného světa a vracejí se domů většinou jako vyznavači demokracie, působí dá-le na své okolí a obrozují veřejný ži-vot. Z tohoto styku se Západem — pokud se pod Západem rozumí princip svobody a demokracie — se rodí re-visionismus a ostatní proudy za Želez-nou oponou, podlamující komunistic-ké režimy zevnitř.

Všimněme si však toho, co se dnes děje v Československu. Navenek se zdá, že ne mnoho. Malé uvolnění po XX. sjezdu však vyneslo alespoň to, že v rámci koexistence byl režim nu-cen povolit 'dovoz' některých západ-ních idejí, zejména v literatuře a umě-ní. 'Nevím, proč se to všechno u nás otiskuje (v tak velkých nákladech) a vystavuje, zda jen proto, aby byl po-dán důkaz pro světové forum, že ta-kové věci se u nás mohou tisknout a vystavovat', tázal se jeden z postraše-ných soudruhů v Mladé frontě 8. úno-ra. Ťukl tady možná hřebík na hlavič-ku v souhlase s mnohými našimi kri-tiky kulturní výměny v zahraničí, kte-

ří také tvrdí, že tato intelektuální polsvoboda v Československu je jen režimní reklama k zastření pravé skutečnosti.

Avšak o to přece neběží; jde o to, co tento režimní 'důkaz pro světové forum' umožní a způsobi doma. Vezměme si praktický příklad. Režim povolí překlad a vydání tří Hemingwayových knih. Několik soupeřníků na Západě z toho vyrobí argument, že v Československu je plná literární svoboda. Ale půl milionu dychtivých demokratů v republice se dostane do styku se západní kulturou, dostane do rukou ukázkou tvorby, jakou umožňuje svoboda. Důkaz je tak přesvědčivý, že řada českých spisovatelů se zapřísáhne, jak Literární noviny prozradily, že 'ode dneška nebudou psát jinak než Hemingway'. Kdo prohrál? Věc svobody v demokratickém světě nebo kulturní politika KSČ? Kdo byl víc ovlivněn? Přibýlo tím komunistů na Západě nebo demokratů na Východě?

Citovaný autor v Mladé frontě k této otázce napsal: 'V poslední době naše literární časopisy (zejména Světová literatura) začínají na svých stránkách ve zvýšené míře otiskovat ukázky tvorby západních autorů nejrůznějších tam vládnoucích směrů, v našich výstavních síních se začínají objevovat obrazy, jaké jsme do nedávna nebyli zvyklí vídat; tím méně pak vynášet a vychvalovat. Jde o umělecká díla, která často zcela evidentně jsou hnětena z jiného těsta než díla, jaká bychom potřebovali — aby se stala naším spolumojovníkem při výstavbě socialismu, díla, která sledují jiné cíle, než za kterými jdeme.'

Malá koexistenční trhlina tedy stačila k tomu, aby se stojaté vody v Československu pohnuly. Koho toto dění mi-

mo jiné zachvacuje? I o tom Mladá fronta ztratila několik významných slov. 'Hluboce by se mýlil ten', oslovila skalní soudruhy, 'kdo by si myslil, že se naše mládež o nic nezajímá, že nic nečte, o ničem nepřemýšlí, o ničem nedovede mnoho a vášnivě diskutovat. Doporučoval bych těm', pokračoval autor, 'kteří jsou nakloněni takto smýšlet, aby se pokusili dostat se na příklad mezi studentstvo, když vyjde nové číslo Světové literatury, které se nepodaří uchytit každému. A přál bych jim, aby se jim podařilo, ukrytým někde v koutečku nebo za maskou nezúčastněnosti, uvidět na vlastní oči a uslyšet na vlastní uši, jak mládež na příklad kulturní, umělecká a literární problematika zrovna hýbá — čehož ovšem dospělí nedovedou vždycky správně využít, aby se k mladým lidem přiblížili a eventuálně jim pomohli dojít k správným názorům, kde mládí tápe a podléhá omylům.'

* * *

Nejde ovšem o omyly a tápání. Tento časopis uveřejnil již dostatek dokladů o intelektuálním proudění, o hledání nových uměleckých i literárních forem, aby jedna věc vynikla nad veškerou pochybnost: československá veřejnost s naprosto drtivou většinou inteligence dnes vědomě a záměrně žádá a pěstuje všechny formy svobodného myšlení a uměleckého výrazu, o nichž se doví a které zná. Tyto prozápadní tendence se jeví zcela jasně na všech úsecích kulturního života a pozvolna vybavují důsledky politické. Jsme svědky velmi těžké krise komunistické kultury. Co československá veřejnost a její intelektuální avantgarda dnes potřebuje, a v čem jí můžeme alespoň trochu pomáhat, je tako-

vý stav věcí, ve kterém lze toto obrodné myšlenkové proudění rozvíjet dál. Kulturní tlak Západu k tomu může vydatně přispět. Čím intenzivnější bude styk se svobodným světem, tím těžší bude pro režim tyto domácí projevy potlačovat.

* * *

Dne 27. ledna tohoto roku podepsaly Spojené státy se Sovětským svazem dohodu o kulturní výměně. V rámci dohody dojde k výměně návštěv, rozhlasových a televizních programů, k výměně skupin průmyslových, zemědělských a lékařských odborníků, k návštěvám kulturních, občanských a studentských delegací, k návštěvám legislativních delegací a k jejich společným konferencím, k spolupráci ve filmu, k výměně divadelních, pěveckých a baletních skupin, symfonických orchestrů a umělců, k návštěvám vědců, universitních pracovníků, k soupeření jednotlivých sportovců i klubů, k rozvoji turistiky, k výměně a výstavám publikací, k zavedení přímé letecké dopravy.

Lze očekávat, že v dohledné době přijde s návrhem podobné kulturní výměny i Československo. Přejde-li, pak výměna bude mít své klady i své záporny. Nám má jít pochopitelně o to, aby kladů bylo co nejvíc; aby při nejmenším převážily to, co si režim od kulturního styku může slíbovat.

“Průměrný počet zaměstnanců v celém národním hospodářství (socialistický sektor bez JZD) . . . dosáhl (v roce 1957) 4.6 milionu.”

Práce, 7. února 1958

NEUTRÁLOVĚ A DEMOKRACIE

Lev Braun

V publikaci, kterou vydaly Spojené národy o technické pomoci asijským a africkým národům, je odstavec, ve kterém se praví: “Téměř tři čtvrtiny všeho obyvatelstva na světě jsou podvyživeny; polovina více méně hladoví a dvě třetiny umírají před třicátým rokem svého věku. V těchto zemích není jen naprostý nedostatek průmyslové výroby, ale převážně většinu lidí chybějí i nejnnutnější prostředky civilizovaného života.”

Toto je jedna ze základních skutečností naší doby, na kterou se při úvahách o mezinárodní politice, a tudíž i o naší, středoevropské otázce, často zapomíná. A přece je to skutečnost, která určuje povahu a intenzitu mezinárodního dění v zemích jako Indonésie, Korea, Indočína a v arabských oblastech Středního Východu. Naše doba se neliší od všech ostatních historických údobí tím, že velká část lidstva ještě hladoví; avšak liší se tím, že v rozsáhlých částech Asie a Afriky probíhá současně složitý proces několika revolucí. Předně dosáhly národní nezávislosti. Za druhé v některých zemích dochází k násilné industrialisaci. Za třetí pak chtějí tyto země dohonit všemi možnými prostředky civilizační úroveň průmyslového Západu v době, kdy zápas dvou světů a nebezpečí války hrozí zkázou civilisace, a kdy se tyto málo vyvinuté země stávají nástrojem v osudovém zápasu.

V Evropě se tyto tři revoluce vyvíjely organickou cestou. Tak průmyslová revoluce začala nejprve v Anglii a šířila se pomalu — vlastně téměř sto padesát let — po západní a střední Evropě a koncem minulého století také po americkém kontinentě. A přesto že průmyslová revoluce byla poměrně pozvolná, docházelo často k děsivým sociálním úkazům. Jak postupně působily revoluce národní a sociální, ukazuje dobře známý politický vývoj Evropy devatenáctého století.

V Asii a Africe se dynamismus tří revolučních hnutí projevuje současně, takže křiče jednotlivých národních společností jsou ještě mnohem bolestivější než ty, které země západní a střední Evropy zakusily v minulém století.

Stamiliony žijící ještě před deseti lety v koloniálním područí, žádají pro sebe náhle plná práva životní a sociální, při čemž musí navíc vstřebávat a konsolidovat stejně náhle vydobytá práva politická. Koloniální panství, jež udržovalo rozdrobenou společenskou stavbu v jakési — byť nešťastné — rovnováze, se rozložilo, a vlády musí hledat nové společenské formy. Přitom musí počítat s lidem, který často neví, co chce, který propadá slibům demagogů. Před čtyřiceti nebo ještě před dvaceti lety bylo v mezinárodní politice vlastně důležité jen to, co se děje mezi evropskými národy a mezi nimi a Amerikou. Obě světové války vznikly v důsledku toho, co se dělo na Balkáně nebo mezi Ruskem a Ra-

ŠIROKÝ OPĚT DOMA

“Nyní, když jsme uvítali předsedu vlády a jeho doprovod zase na půdě naší vlasti, můžeme s radostí a s jistotou říci, že návštěva pěti asijských zemí splnila naděje, které jsme do ní vkládali. Významně přispěla k posílení a k prohloubení našich přátelských vztahů s mírumilovnými asijskými zeměmi a tím i k posílení míru na celém světě.

Nejednou bylo z úst nejpovolanějších opakováno, že naše země, geograficky od sebe tolik vzdálené, jsou si přesto blízké svými zkušenostmi z doby útlaku, svou historií bojů za svobodu a nezávislost i svými nynějšími společnými zájmy a cíli učinit vše pro upevnění míru ve světě . . .

Jak ukazují společná prohlášení, možnosti spolupráce naší země se zeměmi jihovýchodní Asie zdaleka nejsou ještě vyčerpány. Návštěva předsedy vlády soudruha Širokého naopak ukázala, že tato spolupráce stojí na prahu dalšího rozvoje . . .

Můžeme dnes proto na závěr cesty s hlubokým přesvědčením právem říci: byla to dobrá cesta.”

Rudé právo, 5. února 1958

kouskem nebo zase mezi Německem, Francií a Británií. Dnešní válečné nebezpečí však hrozí často z oblastí, kde většina lidí nedovede ani číst ani psát, nebo (jako je tomu v případě Syrie) v zemi, v níž snad většina obyvatelstva ještě žije ve stanech. A přitom byla Syrie vytvořena teprve roku 1919 ze zbytků Otomanské říše — kde až do nedávna nebylo možno vůbec hovořit o nějakém národním uvědomení v našem slova smyslu. Politika v takové zemi se spíše podobá kupčení a smlouvání v orientálním bazáru. V jiných oblastech jako v Indonésii stihá revoluce revoluci. Konkretní příčiny neustálých převratů bývají často nejasné a nepochopitelné i nejbystřejším politickým pozorovatelům.

Jinak — způsobem mnohem pořádnějším — probíhají revoluční hnutí v Indii, která před několika týdny slavila desáté výročí své nezávislosti. Je pravda, že v prvních měsících indické nezávislosti došlo k tragedií masakrů, při nichž zahynuly statisíce vyznavačů nejružnějších náboženství. Ale přece se podařilo udržet národní jednotu a vybudovat na základech britských demokratických řádů společenskou soustavu, která nezaručuje jen všechna občanská práva, ale umožňuje také neustálý hospodářský vzestup. Přes veliký nedostatek investičního kapitálu lze říci, že indické pětiletky jsou úspěšné a že v Indii existuje snad nejživotnější státní zřízení ze všech bývalých koloniálních oblastí. Je tam nejméně ponížujícího strachu a přes všechnu nezměrnou sociální bižu se už dnes zdá, že indický experiment se podařil. Avšak jak veliké jsou obtíže nových zemí v Asii a Africe je vidět na zvláštním obojakém stanovisku Indie v mezinárodní politice. Ač uvnitř země je ko-

munistická strana zakázána, Nehru přeshlapuje ve studené válce na místě a občas je zřejmo, že jeho neutralita není jen důsledkem oportunismu a strachu, ale také zvláštního zmatku rozdvojené mysli Indie.

Tři revoluce v Asii a Africe, o kterých hovoříme, mají často rysy, jež neměly v Evropě a v Americe. Nacionalismus, jako každá idea, může snadno vybočit z mezí. Nese v sobě prvky konstruktivní i destruktivní. Veliké dějinné síly se obyčejně nechovají spřádáním způsobem. Asijská a africká hnutí politická, sociální a národní neměla ještě dost času, aby nasbírala zkušenosti. Často se projevují jen negativně a nejednou — jako dnes v Indonésii nebo v arabském světě — se pohybuji mezi vydíráním a katastrofou. K tomu ještě přistupuje skutečnost, že tyto národy jsou hlavním terčem komunistické propagandy. Jsme svědky toho, jak se konstruktivní úsilí domácích vlád setkává s nezřízenou propagandou Moskvy, která nemá jiného cíle než rozčilovat neukázněné davy příslibem sociálního ráje — jehož uskutečnění ovšem netkví v revoluci, nýbrž v dlouhé a úmorné práci v továrnách, na polích a kancelářích. Tragické na dnešní situaci je tedy to, že proces růstu nemůže v bývalých koloniálních oblastech řádně vykvasit, protože Sověty rozdmýchávají kdejaký ohýnek, aby přivedily výbuch. Moskva neustále vyhledává tak zvané revoluční situace, a když samy nevznikají, vytváří je tou či onou intrikou, dodávkou zbraní, nabídkou dobrovolníků, podněcováním rasové nenávisti proti bělochům nebo i židům.

Žijeme tedy v letech, kdy se jeden věk střídá s druhým, a to několikaletým způsobem zároveň. Je víc než

pravděpodobné, že o osudu budoucího světa nerozhodne jen to, co se děje v Evropě, ale události v tak zvaných barevných národech, jež se pohybují na okraji propasti, a které jsou Moskvou vrhány do chaotického zmatku, aby se nemohly připojit k silám, snažícím se rozřešit otázky naší doby cestou humanismu a demokracie.

REŽIM O ÚNORU

Z přednášky docenta dr. Miloše Kalába, přednesené v pražském rozhlase dne 11. února 1958.

"Po únorovém vítězství v roce 1948 se vyskytly i takové hlasy, že období mezi květnem 1945 a únorem 1948 bylo zbytečně promarněno, že revoluční opatření, která provedla dělnická třída v únoru a poúnorovém období do IX. sjezdu, mohla být již provedena v květnu 1945. Jasnou odpověď na podobnou kritiku generální linie strany dal již Klement Gottwald na zasedání ÚV KSČ v listopadu 1948. Nebylo by větší chyby, řekl tehdy Klement Gottwald, kdyby třeba jen stín takového myšlení měl v našich řadách zůstat. Strana, a se stranou celý národ, všechny jeho vrstvy musely nezbytně projít školou téměř tři let, aby bylo možné to, co se stalo v únoru.

Strana tedy záměrně neorientuje dělnickou třídu v roce 1945 na bezprostřední provedení socialistické revoluce, nýbrž na pokojné přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou. Národní a demokratická revoluce předala moc z rukou fašistických okupantů a jejich domácích pomahačů do rukou českého a slovenského národa, do rukou Národní fronty. V Národní frontě, tak

jak vyšla z boje proti okupantům, měla díky obětavému protifašistickému boji komunistů vedoucí úlohu dělnická třída. Kromě dělníků, rolníků, živnostníků a pracující inteligence byla však tehdy součástí Národní fronty i část české a slovenské buržoasie.

"Byla to ona část, která pod dojmem historických vítězství sovětské armády a pod tlakem lidového odbojového hnutí, je nucena ve vlastním zájmu se distancovat od vyslovených kolaborantů, typu Háchy a Berana, ona část, která v naději na obnovu předmnichovské buržoasní republiky zaujímá protifašistický postoj, aby se znovu vetřela do důvěry lidu a zastřela svou pravou tvář, tvář mnichovských kapitulantů.

Naše lidová demokracie, tak jak vychází z národní a demokratické revoluce, nebyla pouhou obnovou buržoasní předmnichovské republiky, nebyla již diktaturou buržoasie, ale nebyla zároveň ještě diktaturou proletariátu. Nesla všechny znaky toho, že boj o moc mezi buržoasií a proletariátem nebyl dosud plně rozhodnut. Tehdejší situaci charakterizuje Klement Gottwald výstižně takto: My sami vládnout nemůžeme. Oni sami vládnout také nemohou. Oni nemohou vládnout bez nás a my bez nich. Přitom oni více bez nás, než my bez nich. Zůstává nutnost spolupráce s druhou politickou skupinou, která je ke spolupráci s námi donucena . . .

"Při důsledném provádění národní demokratické revoluce mohly se masy také nejlépe přesvědčit o tom, že demokracie, dovedená do důsledků, prolamuje nutně rámec buržoasní společnosti a stává se demokracií socialistickou. Názorným příkladem v souvis-

losti lidového boje za důslednou demokracii s bojem za socialismus, je uskutečňování Košického vládního programu. Byl tak demokratický, že ho buržoasie nemohla nepodepsat, nechtěla-li se předčasně odhalit v očích všeho pracujícího lidu. Byl však zároveň tak demokratický, že jeho důsledné uvádění v život musilo nutně odhalit neupřímnost buržoasního podpisu a skutečnou protidemokratickou, protilidovou tvář buržoasie.

Komunisté šli cestou důsledného plnění košického programu, kdežto buržoasie, vedená svými třídními zájmy, musila jít cestou jeho soustavné sabotáže. V boji za prosazení košického a později budovatelského programu Gottwaldovy vlády, postupovala strana tak, že vytyčovala neustále zesilovaná hesla, jak to odpovídalo zájmu stoupajícího uvědomění mas. Tato politika stupňovitě vytyčovní hesel jednak upevňovala svazek dělnické třídy se středními vrstvami, jednak odhalovala a izolovala buržoasii . . .

Při přerůstání naší národně demokratické revoluce v revoluci socialistickou, využívá KS nanejvýš účinným způsobem Leninem propracované taktiky rozvíjení revoluce současným tlakem shora i zdola zároveň. Komunisté ve vládě prosazovali pokrokové návrhy a když naráželi na sabotáž reakce, obraceli se přímo k masám, vysvětlovali jim podstatu svých návrhů, organizovali a mobilisovali masy k tomu, aby si prosazení těchto návrhů zdola vynutili.

Reakce, protože se nemohla opřít o sílu lidu, se snažila ke své sabotáži zneužívat toho postavení, které jí zůstalo v lidově-demokratických institucích, zejména své formální většiny v

parlamentě a ve vládě. Nový, skutečně lidový charakter našeho zřízení se však projevil v tom, že formální reakční většina neměla již prostředky, aby zlikvidovala tlak faktické lidové většiny zdola.

V období mezi květnem a únorem se plně projevilo strategické a taktické umění KSČ. Straně se podařilo soustředit dva rozhodující lidové proudy, dělnictvo a pracující rolnictvo společným směrem sociálního pokroku. Zejména tato skutečnost přispěla k izolaci reakce, k tomu, že reakce ztratila nervy, odhodila masku a pokusila se v únoru o reakční puč. Avšak poměr sil byl již pro ni beznadějný. Zůstala osamocena, vystavena nejširšímu lidovému nátlaku. KS dovedla v pravé chvíli a na rozhodujícím místě soustředit proti reakci takovou semknutou lidovou frontu, že výsledek střetnutí byl předem rozhodnut.

NÁZORY DOMOVA

Tlumočíme názory skupiny českých uprchlíků, kteří unikli na Západ v říjnu minulého roku. Ač tyto názory předcházejí posledním událostem ve vývoji na Slovensku, (viz Československý přehled, leden 1958), poskytují dobrý informativní základ pro jejich pochopení.

V úvahách o postoji a postavení Slovenska je nutno brát zřetel na změny, jež se tam staly. Zprůmyslovění Slovenska bylo v posledních letech prováděno velmi intenzivně a přetvořilo jeho sociální strukturu. Obyvatelstvo ze zemědělského venkova se stahuje do průmyslových oblastí, které mají velkou přitažlivost zejména pro mládež. V zemi roste nová a počtem silná vrst-

va slovenského dělnictva, které jest mladé a politicky nevyhraněné, takže mnohem snáze se stává kořistí komunistické agitace. Industrialisací stoupla také životní úroveň v mnoha krajích, káysi zaostalých. Zvýšením životní úrovně a začleněním Slovenska do průmyslové výroby a celkového plánu stoupá také sebevědomí Slováků. To se projevuje v obou skupinách — v té, která spolupracuje s režimem, i v té, jež zůstává silně protikomunistická. Každého pokroku i změny ve struktuře Slovenska se ovšem komunisté snaží propagačně využít, a své úsilí soustředí ují zejména na dvojí oblast: chtějí podchytit mládež, která je tu více izolovaná od vlivů Západu, a chtějí ji zneškodnit Církev.

Rolníci se komunismu tvrdošijně brání a jsou imunní proti všem druhům režimní propagandy. Zápolí se stejnými potížemi jako rolníci v Čechách a na Moravě, ale místy si dosud udržují jistou nezávislost. Síla jejich odporu tkví především v silném náboženském citění. Náboženský zápal má dosud na Slovensku živnou půdu. Tažení komunistů je tedy zaměřeno především proti katolíkům, ale v poslední době se neprovádí tak otevřeně, patrně z důvodů taktických.

Politické rozvrstvení na Slovensku se v posledních letech několikrát změnilo. Ještě v r. 1945 existovala zde silná vrstva, která neskrývala zklamání nad vývojem věci a jen nepatrná část, převážně evangelíci, zastávala československou jednotu v duchu Masarykově. Po puči nastal přesun. Větší část fašistů a snad i část masarykovců se přidala ke komunistům, menší část fašistů a autonomistů, u nichž náboženské citění převažovalo, přešla k protikomunistům. K nim se také přidala

zobývající část masarykovců. I když tyto dvě protikomunistické skupiny mají odlišný postoj k otázce Slovenska, odpor k režimu je staví do jedné řady proti společnému nepříteli. Slovenská otázka je prozatím odsunuta do pozadí na dobu, kdy se opět stane aktuálním mysllet na budoucí uspořádání vztahů mezi Čechy a Slováky. Vyjádřit poměr jednotlivých směrů a skupin v číslech je nemožné, neboť chybí jakýkoli statistický podklad a lidé jsou opatrní v projevech, i když je pravda, že průměrný Slovák je otevřenější ve vyjádření svého politického citění než průměrný Čech. Nelze také zapomínat na fašistickou složku, která sice po puči přešla zdánlivě ke komunismu, ale která pravděpodobně při první příležitosti by se obrátila proti režimu s větší silou, než možno očekávat za stejné situace v jiných oblastech Československa.

Bratislava je přirozeným střediskem duchovního proudění dnešního Slovenska a všechny směry a skupiny v ní mají slabší nebo silnější zastoupení. V městě je také maďarská a německá menšina. Obě jsou protikomunistické, ale také protislovenské a neskrývají se tím, že je více přitahuje Budapešť a Vídeň.

Poměr mezi Slováky a Čechy se v dnešní době neliší příliš od situace v letech 1945-1948, jen postrádá tehdejší aktuálnosti. V myslích antikomunistů ustupuje celý problém do pozadí před otázkou společného osvobození z komunistického područí. Totéž se děje v myslích těch, kdo komunismus jen předstírají, ale v jeho trvání nevěří.

Mezi režimními komunisty je tomu jinak. Ti jsou nuceni ke spolupráci, aby režim byl zachován a upevněn, a ales-

poň navenek pracují v duchu československé jednoty. Slovenští komunisté mají nyní mnohem větší vliv na vedení státu než jaký by jim náležel vzhledem k číselnému poměru obyvatelstva. Jede-li někdo z Čech na Slovensko, ptají se ho známi žertem, má-li visum. Čeští komunisté vytykají slovenským, že tajně pěstují separatismus, přesto, že celá výstavba, industrialisace Slovenska se děje za české peníze. Jenom část komunistů je tu pro československou jednotu z přesvědčení.

I když otázka budoucího uspořádání není dosud aktuální, antikomunisté na Slovensku stejně jako v Čechách a na Moravě v ní hledají únik před tlakem, jemuž jsou den za dnem vystaveni. Názory nejsou dosud jasné a není v nich jednoty. Myšlenka nějakého federativního řešení nachází i na Slovensku svoje stoupence. Její zastánci se domnívají, že takové řešení by bylo nejlepším východiskem a že by jim československá otázka mohla být vyřešena v rámci celkového evropského uspořádání, aniž by došlo k nějakým hlubším ořvesům v česko-slovenském vztahu. V této souvislosti vyjadřují mnozí také přesvědčení, že by k nějakému podobnému řešení bylo došlo u nás cestou pokojného vývoje, kdyby jej komunistický puč nebyl násilně přehlušil. Dokonce i ti slovenští antikomunisté, kteří dosud žijí v zajetí fanatického nacionalismu, docházejí k názoru, že za dané situace by bylo nesmyslem trvat na uskutečnění samostatného slovenského státu. I oni jsou nakloněni ke spolupráci, jejímž cílem by byl nějaký větší evropský celek na federalistickém základě.

Toto federativní evropské myšlení, pokud mohlo vůbec v Československu za-

pustit kořeny a pokud je živeno vírou v neodvratný pád režimu, je silně ovlivněno příkladem hospodářské konjunktury evropských zemí, hospodářsky sjednocených. Tato konjunktura je pro satelitní země přitažlivá a je nejlepším argumentem, proti němuž režim nic nezmůže. Správně si lidé vykládají i ten moment, že hospodářská jednota, zajištěná i spoluprací v oblasti bezpečnostní politiky, je nejlepší obranou proti komunistickému pronikání.

Průměrný občan protikomunistického zaměření na Slovensku stejně jako v Čechách si nepřeje nic jiného, než aby jeho země se mohla stát součástí takového celku, jenž by poskytl zemi politickou ochranu a hospodářskou jistotu. Lidé uvažují o tom, zdali by se Československo po osvobození mohlo připojit k již existujícím evropským celkům na Západě či zda se stane součástí něčeho nového ve střední Evropě. V některých kruzích na Slovensku se diskutovalo i o možnosti obnovy jakéhosi rakousko-uherského státního celku, ovšem na jiných základech než monarchistických. Rovněž federace s Polskem a Maďarskem je probírána jako jedna z možných budoucích forem.

Utvoření demilitarizovaného pásma ve střední Evropě, jehož by Československo bylo součástí, se nepovažuje v těchto kruzích za prakticky uskutečnitelné, a i kdyby se podařilo je uskutečnit, nevěří se v jeho trvání a zabezpečení.

“Absence dělníků pro nemoc a úraz se zvýšila z 6.7% v roce 1956 na 7.0% v roce 1957.”

Práce, 7. února 1958

FILOZÓFIA V SLUŽBÁCH PROPAGANDY

ds

V edícii Slovenského vydavateľstva politickej literatúry (Bratislava, 1956) vyšla kniha Dr. Jána Bodnára "O súčasnej filozofii v USA", v ktorej sa tento mladý režimový autor snaží na marxistickej základni podat' "prehľad a rozbor hlavných filozofických smerov v americkej buržoáznej filozofii" a "vytvoriť konkrétnejší obraz o škodlivosti a zámernosti protiľudovej filozofie v Spojených štátoch amerických".

Z aprioristického postoja autora nevyhnutne vyplynie už vopred kritické odsúdenie všetkých smerov idealistickej filozofie americkej, či vychodia z počiatkov náboženských alebo sociálnou-topistických; cez transcendentalizmus Ralpa Walda Emersona, a po podmienenom odsúdení osvietenскеj filozofie Jeffersonovskej ostro zaútočí najmä na americký pragmatizmus ako na "filozofiu amerického kapitalizmu a imperializmu", a polemizuje s neorealizmom, kritickým realizmom, personalizmom a novopozitivismom ako smermi pre vedecký materializmus zvlášť "nebezpečnými". Pokiaľ ide o filozofické tradície americké, vidí Bodnár (z hľadiska marx-leninského) určité "pokrokové" prvky v Benjaminovi Franklinovi a v niektorých mysliteľoch medzi oboma svetovými vojnami i po druhej svetovej vojne, a vyslovene pozitívne prijíma najmä Johna Sommervillea, V. J. McGilla, Howar-

da Selsama, Harry K. Wellsa a Roya Sellarsa. Na druhej strane zvlášť kritickú pozornosť venuje "nebezpečným teóriám" mysliteľov "revizionistických", "oportunistických", socialistickým variantám Sidney Hooka, Normana Thomasa i socializmom neoliberalistickému a teologickému.

Nijako neprekvapí, že v Bodnárovej knihe z komunistických osobností amerických nachádza milosť v prvom rade "pravoverný" W. Z. Foster, ktorého autor považuje "bezpochyby za jedného z najlepších znalcov hospodárskych, politických i kultúrnych pomerov súčasnej Ameriky" a často sa vo svojej knihe jeho autority dovoľáva. Na druhej strane Earl Bowder je pre Bodnára "oportunist", ktorý "sa dopustil závažnej chyby tam, kde sa pokúšal o 'všetriedne' chápanie americkej demokracie dokazujúc, že proletárska alebo ľudová demokracia nie je kvalitatívne novým vyšším typom demokracie, ale len rozšírením, rozvinutím buržoáznej demokracie". Posudzujúc filozofiu demokratického socializmu a vodcov amerických odborov, neodpustil si autor charakteristickú, satirickú poznámku o "robotnickej aristokracii".

Z celej knižky Bodnárovej nesie sa útočný tón proti americkému "imperialistickému kapitalizmu", proti "americkej nadradenosti". Na príslušníka táboru zástancov "proletárskeho internacionalizmu" a intervenčnej, podvratnej činnosti svetového komunizmu prekvapivé je tvrdenie o "svetovládnych plánoch buržoázie", zakladajúcich sa vraj — raz na "svetovom náboženstve" (akási syntéza kresťanstva, izlamu a budhizmu), raz na akejsi "duchovnej jednote sveta", ktorými "ideológovia

vládnucej triedy buržoázie" údajne snažia sa ovládnuť svet.

"Riešenie náboženskej otázky" — píše Bodnár — "má dnes z hľadiska boja za správnu svetonázorovú orientáciu širokých ľudových vrstiev mimoriadne veľký význam v kapitalistických krajinách, kde je náboženstvo zatiaľ jedným z najúčinnjších prostriedkov, ktoré používa vládnuca trieda na tlmenie revolučného boja, na propagovanie svojej ideológie v širokých vrstvách ľudu". Že komunisti považujú náboženstvo za jeden z hlavných cieľov svojho útoku a nijako jeho životaschopnosť nepodceňujú, vyplýva aj z citátu W. Z. Fostera, ktorý sa vyslovil, že "v súčasnom období rozvratu kapitalistického systému nie je vylúčená určitá obroda náboženstva . . ."

V záverečnej kapitole Bodnárovej knihy se vykl'ulo šidlo z vreca, t. j. aké boli jeho konkrétne ciele: je to medzi iným propaganda tzv. "mierového hnutia" a "koexistencie" v komunistickom poňatí. Autor hovorí: "Boj za vedec-ký svetonázor je dnes nerozlučnou súčasťou boja za zachovanie mieru, ohrozovaného zhubnými silami rozkladajúceho sa svetového kapitalizmu, na obranu pokrokových tradícií národnej (sic!) kultúry, najzákladnejších práv a slobôd". Na túto známu, ošuchanú tézu naväzuje podvodná komunistická téza o "mierovom spolunažívaní". "Spo-

ločný boj proti fašistickému nebezpečenstvu" — vraví Bodnár — "prehľbil vzájomné sympátie a túžbu po zblížení amerického a sovietskeho ľudu", ale toto zblíženie podľa autora nachádza prekážky v "hysterickkej propagande najreakčnejších kruhov vládnucej triedy v USA, v zdanlivom nebezpečenstve, ktoré vraj hrozí západnému svetu, západnej civilizácii zo strany bolševického Ruska . . ."

W. Z. Foster je pre Bodnára najvyššou americkou autoritou, pokiaľ ide o posudovanie pravého obsahu pojmov "osobnosť človeka", "sloboda" a "tolerancia". Foster vraj "presvedčivo ukazuje, ako práve kapitalistické zriadenie v USA je ďaleko od toho, aby dávalo predpoklady pre rozvoj osobnosti, uplatnenie ideálov slobody a demokracie", a "proti úzkemu, oklieštenému buržoáznemu chápaniu slobody človeka stavia marxistické učenie o podmienkach a predpokladoch plného rozvinutia slobody a osobnosti".

Súhrnom možno povedať, že Bodnárova knižka je len jedným z artiklov v arzenále komunistickej protiamerickej propagandy, ktorá sa snaží sfaľovať v mysliach čitateľa pravý obraz Spojených štátov i celého slobodného sveta. V tradíciách marx-leninskej dialektiky neváha prítom použiť všetky prostriedky prekrucovania, poloprávdy i vylúčeného podvodu, aby dosiahla svoj cieľ.

NÁRODNOSTNÍ MENŠINY V ČESKOSLOVENSKU

Pavel Korbel

Tento článek je stručnější verší rozsáhlejší studie, jelikož uveřejněn plného jejího znění v rámci tohoto časopisu není možné. Určité části studie byly úplně vypuštěny, jako na příklad kapitola pojednávající o konfiskaci majetku Němců a Maďarů, o jejich pracovní povinnosti a podobně. I zestručněné znění nelze otisknout celé v tomto čísle.

Podle sčítání lidu z roku 1930 žilo v Československu 14,479.565 československých občanů. Z toho bylo 9,668.770 Čechů a Slováků, 3,231.688 občanů německé národnosti, 691.923 Maďarů, 549.169 Rusínů *), 186.642 občanů se hlásilo k národnosti židovské, 81.737 bylo Poláků a zbytek byli Rumuni, Jiho-slované a jiné národnosti, včetně Cikánů.

Předválečné Československo mělo tolerantní národnostní politiku. Německá menšina byla na příklad organisovaná v několika politických stranách, jež v posledních parlamentních volbách roku 1935 získaly v poslanecké sněmovně 72 z celkového počtu 300 poslanců, a v senátě 37 ze 150 senátorů. Maďarskou menšinu zastupovalo 10 poslanců a 7 senátorů, Rusíny 8 poslanců a 3 senátoři. Poláci a Židé měli po 2 poslancích. Němečtí občané byli od roku 1926 do roku 1938 také zastoupeni ve vládě.

Národní menšiny požívaly plné svobody projevu, spolčovací a shromažďovací. Platil zvláštní ústavní jazykový zákon, podle něhož měly menšiny právo užívat svého mateřského jazyka v úředním styku, pokud počet občanů menšinové národnosti dosahoval alespoň 20 procent obyvatelstva obce nebo okresu. De-

* V úřední statistice se mluvilo o "ruské a maloruské" národnosti. Byly to osoby, které označily svou národnost jako ukrajinskou, karpatoruskou, rusínskou nebo rusiáckou a také nepatrný počet Bělorusů.

vadesát až devadesát pět procent dětí menšinových národností navštěvovalo obecné a měšťanské školy, na nichž se vyučovalo v jejich mateřském jazyce. Menšinové školství však zahrnovalo také vyšší učiliště. Německá menšina měla jednu německou universitu, dvě německé techniky a akademie hudby a umění.

Ani po stránce hospodářské nebylo diskriminace. Tytéž zákony a jiné předpisy se vztahovaly na všechny občany republiky. Příslušníci menšinových národností vlastnili značné hospodářské bohatství, podniky všeho druhu včetně bank a pojišťoven.

NĚMECKÁ MENŠINA

V poslední fázi druhé světové války započal odchod značného počtu německých občanů z území tehdejšího Protektorátu. Šlo tu o osoby, které se pro své politické zaměření a chování a často i pro zločiny, jichž se dopustili na českém obyvatelstvu, obávaly důsledků jim hrozících. Když pak sovětská a americká vojska obsadila pohraniční území, zhroutil se tam nacistická správa a byla nahrazena československými revolučními národními výbory. Tyto výbory zahájily ihned neorganizovaný odsun německého obyvatelstva.

Taková byla situace, když došlo k postupimské konferenci hlav Spojených států, Velké Británie a Sovětského svazu v době od 17. července do 2. srpna 1945. Na této konferenci bylo zásadně rozhodnuto o odsunu německého obyvatelstva. Článek XII. protokolu z 1. srpna 1945 o jednání konference stanovil "spořádaný odsun" německého obyvatelstva. Na základě tohoto ustanovení protokolu se pak Spojenecká kontrolní rada v Berlíně dohodla dne 20. listopadu 1945 o tom, že celkem 3,150,000 osob německé národnosti bude odsunuto z Československa, Rakouska a Maďarska. Určila také alespoň zatímně způsob umístění odsunutých Němců v jednotlivých okupačních pásmech Německa.

V této souvislosti je třeba poukázat na to, že rozhodnutí spojeneckých velmocí v otázce odsunu německého obyvatelstva šlo dále než původní plán československé vlády. Košický program, přijatý dne 5. dubna 1945, tedy téměř 4 měsíce před postupimskou dohodou, se dotýkal problému německé a maďarské menšiny v článku VIII. Počítal s potvrzením československého státního občanství u "antinacistů a antifašistů, u těch, kteří vedli už před Mnichovem aktivní boj proti Henleinovi a proti maďarským iredentistickým stranám a za Československou republiku, kteří po Mnichově a po 15. březnu byli německou a maďarskou mocí pro svůj odpor a boj proti tamnímu režimu a za věrnost k Československé republice pronásledováni a uvrženi do žalářů a koncentračních táborů, anebo kteří museli před německým a maďarským terorem uprchnout za hranice a tam se účastnili aktivního boje za obnovení Československa".

Státní občanství ostatních československých občanů německé a maďarské národnosti mělo být zrušeno, avšak mělo jim být poskytnuto právo opce pro Československou republiku, jejíž úřady měly mít "právo individuálního rozhodnutí o každé žádosti". Jen ti Němci a Maďaři, kteří "budou souzeni a odsouzeni pro zločin proti republice

a proti českému a slovenskému národu", měli být "zbaveni československého občanství a vypovězeni z republiky navždy, pokud je nestihne trest hrdečnický".

Vývojem událostí byl však odsun Němců proveden na základě postupimské dohody v mnohem širším rozsahu. — Vnitrostátní právní podklad pro něj byl vytvořen bezprostředně po podepsání postupimského protokolu vydáním ústavního dekretu presidenta republiky ze dne 2. srpna 1945, č. 33 Sb., o úpravě státního občanství osob národnosti německé a maďarské. Tímto dekretem byly prakticky všechny tyto osoby zbaveny občanství. Dekret poskytl loyální Němcům a Maďarům, kteří mohli dokázat, že se buď aktivně zúčastnili boje za osvobození republiky nebo že trpěli pod nacistickým nebo fašistickým terorem, právo žádat za zachování státního občanství. Praxe o těchto žádostech byla však dosti rigorosní a mnohé z nich byly zamítnuty a žadatelé odsunuti. Ostatní Němci, pokud nebyli odsunuti, měli mít možnost žádat za vrácení státního občanství do 6 měsíců ode dne, určeného vyhláškou ministra vnitra. Předpokladem bylo, že neporušili povinnosti československého státního občana.

Dva presidentské dekrety, č. 12/1945 Sb. a č. 108/1945 Sb., stanovily konfiskaci majetku Němců a Maďarů. — Avšak vzhledem k tomu, že všeobecná znárodnovací opatření zdaleka přesahovala zákonný rámec a nedbala zejména také ústavních záruk svobody majetku a podnikání, obsažených v komunistické ústavě z 9. května 1948, a též v důsledku násilné kolektivizace a konfiskační měnové reformy z roku 1953, nelíší se dnes majetková situace konfiskací postižených obyvatel pod-

statně od situace ostatního obyvatelstva Československé republiky.

Odsun měl za následek, že z původního počtu Němců v Československu zbylo méně než deset procent. Byli to manželé a manželky občanů české a slovenské národnosti, němečtí komunisté a hlavně mnoho desítek tisíc odborných dělníků, především horníků. Většina z nich zůstala v krajích Karlovy Vary, Ústí nad Labem a Liberec, kde pracovali také v textilním a sklářském průmyslu. Podle *Rudého práva* z 31. ledna 1958 bylo k 1. lednu 1957 v Československu 163.867 občanů německé národnosti. Úřední zprávy zdůrazňují, že se počet Němců v Československu stálým odchodem jednotlivců a rodin do zahraničí, zejména do Německé spolkové republiky, trvale snižuje. Jde hlavně o případy, kdy příbuzní nebo část rodiny žije již v západním Německu, a kdy tudíž emigraci usnadňuje tato okolnost, která umožňuje spojení rodin a poměrně hladké usídlení v rodinném prostředí. Československý i západoněmecký červený kříž spolupracují již po dobu několika let celkem úspěšně na tomto programu.

V poslední době docházejí ovšem také soukromé zprávy, že do severočeských a severomoravských průmyslových podniků jsou přijímány pracovní síly z východního Německa. Jsou-li tyto pověsti pravdivé, jde jen o celkem nepatrné počty, které dosud ani nevyvažují úbytek způsobený vystěhováním.

OTÁZKY OBČANSTVÍ

Mnozí němečtí obyvatelé, kteří po odsunu i po puči zůstali v Československu, neměli zájem o znovuzískání čes-

koslovenského státního občanství. Mladí Němci nebyli povoláváni k vojenské službě, což jim zřejmě vyhovovalo. Vláda dávala nejprve jen určitým kategoriím Němců vyhláškami ministra vnitra č. 51/1945 Sb. a č. 254/1946 Sb. možnost žádat za vrácení občanství. Teprve po puči změnil režim toto odmitavé stanovisko a vydal první vládní nařízení č. 76/1948 Sb. jako všeobecný podklad pro podávání žádosti za vrácení státního občanství. Dalším vládním nařízením č. 252/1949 Sb. z 29. listopadu 1949 zmocnila vláda krajské národní výbory, aby vrátily občanství osobám německé národnosti, které ho pozbyly podle ústavního dekretu č. 33/1945 Sb. Ani výsledky tohoto opatření nebyly však uspokojivé, neboť i podle něho musely projevit iniciativu osoby německé národnosti samy. Ministr vnitra pak stanovil nařízením z 5. dubna č. 40 Sb. konečnou lhůtu pro německé obyvatele, během které mohli žádat o vrácení československého státního občanství, a to i když jejich dřívější žádosti byly zamítnuty nebo nebyly ještě vyřízeny. Lhůta běžela od 1. května do 31. října 1950.

Toto opatření rovněž nemělo očekávaný úspěch. Režim se proto konečně rozhodl udělit osobám německé národnosti československé státní občanství hromadně, jaksí "z moci úřední". Stalo se tak zákonem z 24. dubna 1953 č. 34 Sb., podle něhož nebylo zapotřebí zvláštní žádosti osob, které pozbyly státní občanství, o jeho vrácení, a stejně tak se již nevyžadoval předchozí slib věrnosti republice. Je příznačné, že němečtí obyvatelé zřejmě nebyli nadšeni ani tímto "dobrodiním" zákona. Často si nevyzvedli osvědčení o státním občanství u národního vý-

boru a museli být k tomu donuceni pohrůzkou pokuty.

Dne 12. dubna 1951 vydala československá vláda směrnice, jež umožňovaly občanům německé národnosti v republice žádat o vrácení jejich domovního majetku, konfiskovaného podle dekretů z roku 1945, a to za předpokladu, že vlastnictví k němu nebylo dosud převedeno na třetí osobu. Tyto směrnice se prakticky vztahovaly jen na občany německé národnosti, kteří zůstali bydlet ve svých — ač konfiskovaných — rodinných domcích. Mimoto mohl být domovní majetek vrácen také v těch případech, kde nový majitel se o něj náležitě nestaral, dům pronajal nebo zatížil hypotékou bez svolení okresního národního výboru nebo získal jeho přiděl podvodem. Konečně mohl německý občan získat jiný konfiskovaný majetek jako náhradu za svůj vlastní, pokud tento jiný majetek nebyl ještě nikomu přidělen.

KULTURNÍ ŽIVOT

Po dlouhou dobu po válce neměli Němci žijící v Československu vlastní tisk. Až v září 1951 začalo Revoluční odborové hnutí vydávat německy psaný časopis *Aufbau und Frieden*. Vychází dvakrát týdně, v úterý a v pátek, a podle *Prague News Letter* z 27. dubna 1957 je určen pro asi 200.000 čtenářů. Úterní vydání se zabývá hlavně politickými událostmi a mezinárodní situací, zatím co páteční číslo je hlavně věnováno kulturním otázkám a uveřejňuje články pro ženy a mládež. Kromě toho referuje časopis také o činnosti asi 25 různých kulturních, tanečních a pěveckých souborů, a o divadelním souboru, které němečtí občané v Československu dnes mají.

Jubilejní číslo *Aufbau und Frieden* z 28. září 1956 vzpomínalo pětiletého výročí založení časopisu článkem Karla Kreibicha. Kreibich byl před válkou německým komunistickým senátorem, za druhé světové války byl členem československé Státní rady v Londýně a po válce nějakou dobu československým velvyslancem v Moskvě. Kreibich je tchán ministra Dr. Jaromíra Dolanského. Ve svém článku si stěžoval, že v některých krajích není časopis *Aufbau und Frieden* vůbec čten, jinde němečtí občané o jeho existenci ani nevědí. Vzpomínal také toho, že již od roku 1953 se Němci v Československu dožadují vlastního denního listu, zatím ovšem bezvýsledně. "Zaslужují si jej pro svou práci, přičinlivost a píli, kterou projevují při výstavbě socialismu a zachování míru", psal Kreibich. "Je to v zájmu naší lidově demokratické republiky, aby (deník) byl konečně povolen." Kreibich také uvedl, že *Aufbau und Frieden* čtou též odsunutí Němci v západním Německu a Rakousku, a že je zdrojem informací o Československu pro mnohé jiné čtenáře v cizině, kteří mluví a čtou německy, nikoli však česky nebo slovensky.

Mladá fronta oznámila 24. února 1954, že státní Vesnické divadlo, jehož sbory hrají na venkově, bude mít také německou skupinu. Na podzim téhož roku hlásil tisk, že tato skupina byla již utvořena a předvádí Schillerovou hru "Úklady a láska" v různých městech, kde bydlí početnější německá menšina. V roce 1956 bylo pak sděleno, že skupina hraje Lessingovu "Minna von Barnhelm" v pražském divadle D-34 a že ji bude hrát též na venkově. Konečně 1. května 1957 otiskl časopis *Aufbau und Frieden* rozsáhlý článek o dosavadní činnosti tohoto ně-

meckého divadla. Během tří let své existence nastudovalo a předvedlo šest her. Německé obecní úřady přivítalo s počátků soubor, hrající německy, s velkými sympatiemi, později se stávalo kritičtější, neboť se počal projevovat nedostatek hereckého dorostu. Ve zprávě se tvrdilo, že vláda a KSČ mají zájem na udržení a zvýšení úrovně německého divadla a že se snaží řešit jeho krizi spoluprací s divadelníky východního Německa.

Od roku 1953 se vyskytují v českém tisku i v německém časopise zprávy o existenci a činnosti německých kulturních kroužků, nazvaných "Freundschaft" v různých severočeských městech. Předvádějí tance a zpěv, pořádají koncerty a pěstují t. zv. lidovou zábavu. Existují také zvláštní kursy ruštiny pro Němce v Karlovarském kraji a konají se někdy pro ně indoktrinační přednášky v jazyce německém.

Od 4. února 1957 je zavedeno také pravidelné rozhlasové vysílání v jazyce německém pro kraje Karlovy Vary, Liberec a České Budějovice. Vysílání se mělo rozšířit i na kraj Ústí nad Labem. Jde o patnáctiminutové pořady, zahrnující zprávy, komentáře a hudbu, jež jsou pravidelně vysílány každý den s výjimkou neděle o 4. hodině odpolední.

ŠKOLSTVÍ A POMĚR K ČECHŮM

V roce 1953 uveřejnil *Aufbau und Frieden* první dopisy čtenářů, kteří se dotazovali, proč nejsou v Československu německé školy. Časopis tehdy vysvětloval, že občané německé národnosti jsou příliš rozptýleni po různých krajích, a že tudíž německé školy nemohou být zakládány. Zároveň však

oznámil, že již od roku 1952 jsou školení učitelé německého jazyka, a že vyučování němčině na školách pro děti německých rodičů bude zavedeno na podzim 1953 v 63 obcích. Dne 13. října 1953 pak též časopis ohlásil, že ministerstvo školství počalo vydávat dva měsíčníky pro německé žáky: *Das rote Halstuch* pro děti do 11 let, a *Freundschaft* pro žactvo od 11 do 14 let. Oba časopisy obsahují literární a výchovné články a jazykové kursy v němčině.

Obrat režimu v otázce německého obyvatelstva nastal, když Moskva v roce 1949 zřídila ze svého východního okupačního pásma Německa "samostatný" stát. Tehdy prezident Klement Gottwald razil heslo: "Není Němec jako Němec", a v důsledku této změny politické linie došlo pak i ke shora popsanému vývoji na poli kulturním. Je však těžko posuzovat, do jaké míry německé obyvatelstvo mělo zájem na této změně režimní politiky. Dne 27. listopadu 1953 si dopisovatel *Aufbau und Frieden* stěžoval, že často děti německých rodičů neumějí ani slova německy a že se za svůj německý původ stydí. To prý je v důsledku toho, že si někteří učitelé nevzali k srdci Gottwaldova slova a "stále se dívají na Němce jako na vrahy a zločince". Také mladí lidé nad 20 let nemají zájem na kulturní či politické práci, což ovšem platí do značné míry také o české mládeži. Dne 24. dubna 1956 jiný dopisovatel německého časopisu uvedl, že učňové v Tachově, kteří se jmenují Ewald, Max, Gerhard, Klaus a podobně, nechťejí připustit, že umějí německy nebo že jsou německého původu. Autor dopisu kritisoval rodiče těchto mladých lidí, kteří trpí toto "odnárodnění", a tvrdil, že jejich pa-

sivní chování není v souladu se základní zásadou státní národnostní politiky o svobodném rozvoji kulturního života jednotlivých národností, formulované podle sovětského vzoru.

V půli května 1956 se jiný dopisovatel *Aufbau und Frieden* "hanbil" za to, že "děti německých rodičů vynechávají hodiny němčiny 20 až 30 krát ročně". Naproti tomu jeví mnohé české děti větší zájem o hodiny němčiny. Čtenář vyzval německé rodiče, aby se seznámili s vyučováním německého jazyka a "nedali se odradit několika šovinisty, kteří stále podporují nacionalismus". Podobná stížnost se v časopise objevila také 20. listopadu 1956. Na druhé straně oznámila *Lidová demokracie* 19. března 1957, že v Perninku v západních Čechách německé děti navštěvují českou osmiletku a jsou mezi nejlepšími žáky. Ze 49 vyznamenaných studentů polovina pocházela z německých rodin.

Občas se tisk zmiňuje o případech, které svědčí o trvajícím nepřátelském stanovisku jednotlivců k Němcům — a německému jazyku. Naproti tomu chlubila se *Práce* 12. prosince 1955, že národní podnik TEXLEN v Žacléři vydává své výroční zprávy také v němčině, protože značná část jeho dělnictva je německé národnosti.

VEŘEJNÝ A POLITICKÝ ŽIVOT

Do té doby, než jim bylo znovu přiznáno československé státní občanství, byli obyvatelé německé národnosti samozřejmě zbaveni možnosti účastnit se veřejného a politického života. Výjimky tvořili exponovaní komunisté jako shora zmíněný Karl Kreibich nebo Bruno Koehler, jeden z tajemníků ústředního výboru KSČ, a několik ji-

ných režimistů. Po udělení státního občanství všem obyvatelům německé národnosti v roce 1953 získali Němci opět aktivní i pasivní volební právo. Již v prvních volbách do národních výborů v květnu 1954 byli kandidováni němečtí občané v některých pohraničních krajích. Když se pak v listopadu téhož roku konaly volby do Národního shromáždění, stali se poslanci tři němečtí kandidáti, navrhovaní Národní frontou.

Účast Němců na veřejném životě zůstává však nepatrná a je menší než v případě ostatních národnostních menšin. Nezdá se ovšem, že by němečtí občané byli s tímto stavem zvláště nespokojeni. Spíše jim vyhovuje, protože se nechťejí "vměšovat do politiky" a zvyšovat počet politických loutek v nižších orgánech "státní správy". Podle *Aufbau und Frieden* z 27. listopadu 1953 odmítají mladí Němci, kteří mají volební právo, účast na politickém životě. Prohlašují, že "mají politiky dost a nechťejí si pálit prsty po druhé". Po prvních volbách do národních výborů uveřejnil *Aufbau und Frieden* stížnosti, že němečtí voličové "nemají prázdný zájem na činnosti nově zvolených národních výborů". Dne 14. června 1955 psal v německém listě v podobném duchu E. Schoeler z Jablonce nad Nisou: "Mezi Němci v naší zemi je mnoho takových, kteří vám řeknou: 'Dejte mi pokoj s politikou . . .'"

Ani mezi německými odboráři nemá režim valných úspěchů. Ač vydavatelem jediného německého politického časopisu je Revoluční odborové hnutí, které se snaží vyškolit také kádr spolehlivých odborářských pracovníků z řad německého dělnictva, jsou výsledky těchto snah žalostné. *Aufbau und*

Frieden je popsal 1. května 1957 takto: "Malý příklad: Účastník (odborářského) školení, jež se nedávno konalo v okrese Liberec, prohlásil: 'Nacpali nám do hlav tolik věcí, že jsme nakonec sami nevěděli, kde jsme začali. Není vůbec možné, aby to člověk všechno strávil . . .' Školení stojí peníze, náhradu za ušlý výdělek atd. Práci účastníka školení musí dělat jeho spolupracovník často v hodinách přes čas. Můžeme být spokojeni, že za tak značných nákladů dosahujeme tak málo?"

Pokud jde o tak zvané "společenské organizace", není zpráv o německých členech Československého svazu mládeže nebo Svazu pro spolupráci s armádou. Od hromadného udělení státního občanství v roce 1953 povolává se německá mládež k vojenské službě. Avšak armádní tisk, zejména deník ministerstva národní obrany *Obrana lidu* nevěnuje německým příslušníkům armády zvláštní pozornost.

Jedinou organizací, v níž se činnost německých občanů projevuje, je Svaz československo-sovětského přátelství. Tak oznámil *Aufbau und Frieden* 3. srpna 1953, že Svaz pořádá kursy ruštiny pro občany německé národnosti v několika severočeských městech. *Rudé právo* ze 14. prosince 1954 ohlásilo založení dalších takových kursů. Podle *Aufbau und Frieden* z 20. prosince 1955 byl při karlovarském krajském výboru Svazu československo-sovětského přátelství ustaven zvláštní výbor pro zlepšení spolupráce mezi Čechy a Němci. A dne 6. března 1956 týž časopis oznámil, že během roku 1955 bylo získáno 862 nových německých členů Svazu v Karlových Varech a 2,883 nových členů v celém kraji. Mimo to bylo získáno 326 nových před-

platitelů pro sovětský tisk, vydávaný v německém jazyce.

O rozpačitém poměru režimu k německým občanům, i o tom, jak se snaží zkreslit historická fakta o německé menšině v Československu a zneužít jich k útoku na první republiku, na Spojené státy a na západní Německo, svědčí některé pasáže z článku J. Procházky, vedoucího pracovníka "Večerní university marxismu-leninismu" v Liberci v krajském stranickém listě *Cesta míru* ze 17. května 1957. *Aufbau und Frieden* citoval tento český text není k dispozici, uvádí se zpětný překlad z němčiny: "Němci nebyli odsunuti proto, že to byli Němci, nýbrž proto, že při nejmenším podporovali nacismus . . . Tehdy existující německé nacionalistické strany v Československu provozovaly špionáž pro Německo. Bylo o tom více než dostatek důkazů. Dělníci dostávali zároveň s mzdovou obálkou prohlášení o přístupu k Henleinově straně . . . Československá vláda souhlasila s tímto postupem henleinovců. Masaryk sám chránil Henleina před soudním stíháním a dr. Josef Černý, tehdejší ministr vnitra, který dnes štví proti nám přes vysílačku Svobodné Evropy, dal zavřít komunisty v pohraničním území, ale Henleinovi dal k dispozici četnickou asistenci. Tak se podařilo Henleinovcům ovládat většinu německého obyvatelstva. Vztahy těchto Němců k nacismu byly pak za války ještě zesíleny různými výhodami. Jen proto bylo nutno odsunout Němce, aby se nestali základnou pro sabotážní akce buržoasie proti našemu lidově demokratickému zřízení. Bylo odsunuto asi 2 a půl milionu Němců. U nás zůstalo asi 150.000, a to jen proto, že se

Američané po roce 1946 zdráhali je převzít. Na menšinu, německé antifasisty, se odsun nevztahoval. V našem kraji (Liberci) žije asi 20.000 německých občanů. Naše republika už není kapitalistickým státem. To pochopila velká většina Němců a zapojila se plně do výstavby socialismu. Mnozí z nich jsou vzornými pracovníky, někteří byli dokonce vyznamenáni řády. Proto přiznalo Národní shromáždění také v roce 1953 všem Němcům, žijícím v Československé republice, státní občanství . . .

Minulost a přítomnost nás přesvědčují, že ani němečtí pracující u nás, ani v Německé demokratické republice nebo v Německé spolkové republice nejsou našimi nepřáteli. Našimi nepřáteli však jsou a nepřáteli míru jsou Kruppové, Adenauerové a Jakschové a jim rovní, jak byli nepřáteli pracujících Preissové, Bat'ové a Weinmannové . . .

Je nesmyslné rozčilovat se dnes nad dvoujazyčnými plakáty nebo nad německými slovy, která často slyšíme v ulicích našich měst. Všechny asimilační tendence odporují zásadám proletářského internacionalismu. Je samozřejmou povinností závodních výborů ROH, v nichž pracuje v kraji přes 250 německých funkcionářů, starat se mnohem více o německé pracující, a právě tam, kde je poměrně větší počet takových pracujících, pomáhat jim, aby si organizovali svůj kulturní život stejně jako čeští pracující. Také na mládež nesmíme zapomenout. Nevytvoříme pro německé děti zvláštní školy, naši povinností však je, postarat se o to, aby ovládly také svůj mateřský jazyk . . . Tak posuzuje pokroková česká veřejnost úlohu němec-

kého obyvatelstva v této zemi v minulosti a přítomnosti . . .”

Posuzujeme-li otázku, jaký je pravděpodobný další vývoj německé menšiny v Československu, dospíváme podle toho, co bylo shora uvedeno, k závěru,

že jakmile odejde generace těch osob německé národnosti, které v roce 1945 byly již dospělé, projeví se důsledky probíhající asimilace. K tomu přispějí zajiště také smíšená manželství a nasvědčuje tomu pokračující úbytek v počtu německého obyvatelstva.

VĚŠTBY SIBYLINY

Václav Zeman, Díkobraz 30. ledna 1958

I stalo se druhého dne, když se věhlasná královna ze Sáby chystala rozpracovávat vidění na jednotlivé dekády a staletí, že ji velemoudrý král Šalamoun dosti nevrle přerušil:

“Herež, milá kolegyně, tvé předpovědi, kdy stvoření lidské začne se krví potit, kdy slunce po třikráte od západu vycházeti bude a pahorky samy od sebe se srovnají, představují sice zajímavé náměty pro diskusi odborníků, avšak trpí jakousi odtržeností od života a potřeb lidu. Nemá-li tvůj nesporný talent zplanět, obrať proctví svá čelem k masám!”

Sibyla se sebejistě zasmála: “K masám? Malíčkost. Urči jakékoli datum, můj malý chytráčku!”

“Třeba rok 1957 po zrození Mesiášově”, navrhl lišácký panovník, “uvidím, co uvidíš!”

“Malé strpení, jen si přešaltuji duchovní zrak na větší dálku. Ano, již se mi rýsují skutkové veliči, jacíž od stvoření světa se nestali . . . Léta Páně 1955 popraská v čp. 27 jakéhosi městyse Rejštejna potrubí klosetů — promiň, ó králi, věštbu nevonnou — čímž přízemí domu zatopeno bude. Než ke kýžené správě dojde, tato tři znamení jistotně se ukáží:

První znamení, když roku příštího slouputné komise na místo samé přijdou a zhrozí se. Druhé znamení, když finanční odbor rady ONV v Sušici potřebných měďáků na opravu nevolní, a znamení třetí, když sušický stavební kombinát po celý rok 1957 opravu tak dlouho odsunovatí bude, až konečně uvolněná částka asi propadne, o čemž mi duch Hospodinův přesnou povědomost nedává.”

I dal prozíravý král všechny tyto věci skrze písaře svého sepsati a kázal je pilně ostříhati v oddělení pro výstavbu.

V den třetí zastihl Šalamoun Sibylu ve věštebně dlouho před začátkem pracovní doby. “Naprorokovala jsem si něco do zásoby”, vysvětlila skromně, “abych získala nutný předstih před výrobou . . . Ukaž, pověším ti korunu na věšák . . . Ták, a pojedeme. Velké pikle a šizunky povstanou, váha bude zlehčena, míra zmenšena a loket zkrácen. Mnozí dodavatelé ruce budou míti krátké k dávání a dlouhé k brání, takže pražské Stavby silnic a železnic ve vagónech volně ložených materiálů až pětavaceti procentní újmu čili manko zjistí. Hospodin na to bude klidně hledět, ministerstvo stavebnictví však spolu s ministerstvem

dopravy učiní proti těmto nepravostem kroky, jakéž dosud slyšány nebyly. Tím také všechno skončí, a Stavby silnic a železnic dále na notnou hůl brány budou jako dříve.

Za onoho letopočtu Nejvyšší velice uhoří na nevíňátko a dopustí, aby OSP Děčín adaptoval v Tisé u Děčina dvě budovy na dětský domov MěNV Ústí n. L. Při tom mnoho divů nebývalých se ukáže. Rozpočet na opravu se podaří vytáhnouti z 219,373 na 242,881 korun a společně úsilí stavařů dosáhne toho, že chladiví i prudcí dešťové do domu zatékat budou střechou, novými okny, která se nedají zavřít, a kolem štítu, jehož umně uplácaná a zkolaudovaná fasáda záhy za své vezme. I zapíše jednoho dne rozechvělý člen protipožární inspekce do knihy návštěvníků domova tato slova památaná: "Ani stáje pro odchov telat nesmí být vlhké a domov pro děti je takto předán k používání!"

"Nešla bys do osvěžovny?" zažadonil zdeptaný monarcha. "Povzbudivý nápoj, ať řezaný či tříhvězdičkový, bohdá zaplaší chmury tebou kol mého čela spřádané."

"Ach, Mouničku, jsem dnes zrovna tak ve formě, vyslechni, prosím, ještě poslední věstbu, kterou mi prorocká slina na jazyk přináší! V městě Ostrava zvaném, v novostavbě na Gajdošově ul. 44 veliký nárek se strhne, když dva nájemníci v bytě zazděné komíny zjistí a tré měsíců stavbyvedoucího jménem Kocura obměkčovati budou, aby zjednal průchod právu a rourám od kamen. Poté ještě vrchovatě otázek vnesou sužovaní obyvatelé:

Nač jim prádelna, když musí práti v bytech a koše prádla pak po strměm

žebříku na půdu krokolomně soukati, a mnoho proč dalších. Rozšafný dotázaný, Pozemní stavby Opava, u velkém pohnutí k pokání se odhodlá a hřichy veškeré přeochoťně na cizí bedra svalí. Budiž mu kolaudace lehkou!"

Moudrý Šalamoun si zamnul bradu: "Nevím, nevím, děvečko, nezaměřuješ-li svoji prorockou tvorbu příliš na vypichování zjevů, jak by řekl můj pisař, destruktivněkritickypesimistickonegativních. Než budiž, co je nám do vzdálené budoucnosti? Jen ji očerni!"

A spokojeně dopadl do křesla královského, které se pod ním zhroutilo na čtyři kusy. Včera bylo dodáno dvorním truhlářem Enochem Efraimem s pěti letou zárukou.

NAPĚTÍ POD PAROU

"Letošní plán počítá i nadále se zmírňováním napětí mezi zdroji a potřebou. Stanoví proto velké úkoly klíčovými odvětvími naší výroby a investiční výstavbě. Předpokládá se i nadále vysoká hospodárnost, co nejúčelnější využívání surovin, zařízení a strojů, což je druhou cestou, vedoucí k vyrovnání výše zmíněné napjatosti, projevující se několik let v našem národním hospodářství." "Na připomínkách z (celostátní) diskuse se plnou parou pracuje. A můžeme všechny naše pracující ujistit, že s plnou odpovědností. Jak to bude s tím či oním diskutovaným problémem celostátního významu, to samozřejmě ještě říci nemůžeme. Je to věcí ústředního výboru naší strany."

Rudé právo, 11. února 1958

Eduard Petiška

Okamžiky

14.

Horečka stoupá po nočním svahu,
muž na lůžku vedle dveří
se přidržuje prostěradla,
stěží udržuje rovnováhu.

Uprostřed tmy
slyší šoupání podrážek, klapot
střevičků
rozvody, rozvody, rozvody,
bouchají dveře, skřípají schody,
otevírají se trhliny,
tohle je má půlka a to je tvá,
dělí se minulost, zvětralé touhy,
zmačkané sliby,
půli se první polibek, hanebná
svědectví, špinavé prádlo,
rodiny praskají jako prázdné ořechy,
zběhové se vysmívají bojujícím,
ženy přicházejí a odcházejí
s penízi prstů na šiji a na prsou.

Měsíc je vlhký slzami
a stále ten řinkot střepů,
ženy a muži odhazují lampy
a hledají život s prskavkou v ruce,
klouzají po nadějích, klopýtají o stesky,
trhají své mládí na fáče,
lepkavou kořalkou slepují střípky.
Na slovech plují mastná oka lží,
i podaná ruka je mastná a vzápětí
vyklouzne,
teď můžeš jít,
teď můžeš už jít.

Na osamělých kráči putují děti
s vylekanýma kulatýma očima,
štěkot hádky je vyhání z pelíšků
dětství,
opuštěné hnízdo vychládá, nežli jim
dalo tvar,
nikdo nemá čas.

Muž hledá své štěstí, žena hledá své
štěstí
a dávno je minuli.
Čeká ztracené v minulosti,
musíte k němu po špičkách, aby
neuletělo,
ještě je nerozpůlené, nerozdělené,
neroztržené a prosí:
Omyjte mi zaprášené křídla,
chci vzlétnout.

Horečka stoupá po nočním svahu
a vleče za sebou muže
až k průzračným stěnám domů,

věci pohybují neviditelnými rty,
kliky dveří vykřikují jména dotyků,
dlažební kostky prozrazují cestu
zástupů,
uvnitř věci se něco děje,
dobře skrývané okamžiky vystupují
z nich
a vydávají svědectví o svých pánech.

"Potácela se po nás dívčí ruka",
mumlají dveře,
"Bylo jí sedmnáct a upadla na tvář",
syčí chodník,
"Alkohol jí zouval střevice", šumí
stoka,
"Co měla dělat, když ztratila klíč?"
rachotí zámek.

Horečka stoupá, není čas vracet se
pro klíč,
ale možná, že leží vpředu,
vržený obloukem do budoucnosti.
Tak vrhají lidé z oken hořících bytů
co nejdál věc, která má uniknout
zkáze.

Dlažební kostky se probouzejí pod
nohama chodců,
kamenná hrdla skřípají jako dveře
rozevřené dokořán a rozkymácené
někým, kdo odešel
a neměl čas se rozloučit.

Či je to vzduch, za koho dýchám?
Kdo padl za mne

a nyní se vrací a sklání se nad svým
dechem,
který nám plní hrud',
tesklivě si prohlíží naše okoralá ústa:
"To jsou mé skutky?"

Pamětní desky na domech
vykládají ze spánku
o svých mrtvých,
děšť se třpytí v zářezech písma,
třpyt je hladký, myšlenka ráda uklouzne
do teplého hnízda, kam nefouká.
Z mrtvého jména vane
jak z prostřelené zdi:

Stála v pětistupu s tisícem vybraných
žen.

Smrt mávala křídlem dýmu nad
Birkenau,
mžourala slepým okem z blátivé cesty.
Stála v pětistupu bezdětných žen
s nemluvnátkem ukrytým v tašce,
přikryla je papírem, aby na ně smrt
nedohlédla,
nebot' děti nesměly žít.

A dítě bylo tiché a zdravé a spalo,
všude vycházely betlemské hvězdy slz
na tvářích žen,
jediná matka stála v pětistupu
bezdětných
a tiše přijímala popelavý děšť do vlasů,
na skráně,
necítila bič deště přejíždějící po
zádech,

jenom urovnávala papíry na tašce,
papíry na tašce.
Tak si jí všimlí
a odkrylí papír.

Když ji vedli i s dítětem na smrt,
nevěřila, že deštěm proplová k ní.
Jeden ze strážců se ušklíbl:
"Přikryjte dítě, nastydne vám."
Tu sňala s hrdla šátek a zvolna,
jako by nesla šátek svým dechem,
přikryla dítě.

Horečka stoupá,
kolem pouliční lampy poletuje krůpěj
vody,
vyskakuje na římsu činžáku
a naslouchá dvěma starým paním.

V jejich slovech bubnuje válka,
všechno rozhodne bomba,
bojovat nelze, můžeš být jenom zabít,
konec bude začátkem nového světa.
Po horkém popelu lidí, domů a zvířat
se procházejí dvě staré paní
a vybírají nezaplacené nájemné.

Za průhlednou zdi domu rýsuje mladý
muž,
zajaté řeky se vzpínají v síti čar,
o patro výš vzlyká gramofon po sté:
Měj mě rád —
a prošoupává minci okamžiku,

nic za něj nekoupiš, za nic jej
neproměníš,
stopa v přelévajícím se písku,
někdo tu přešel a proč?
Jak dlouhý byl život a jak mělká
stopa,
gramofon bezradně žádá: Měj mě rád —
ale láska podaná přes tuto chvíli
má podobu tenké čáry tuše.

A dole v parku se tisknou k sobě
hoch a dívka.
V hlubinách stromů praskla větev,
osamělý výstřel —
k zemi se sune děš' jako tělo
zasazeného muže,
šustí chladnoucími pažemi v tlejícím
listí,
namáhavě se plíží v hlině
a z lesklých nehtů kaluží
vstává novorozená tráva.

Básně Eduarda Petišky Okamžiky
byly vydány roku 1957 nakladatelstvím
Československý spisovatel. Je to v pod-
statě pásmo reflexí, obrazů, letících
myslí pacientů v nemocnici. Je to čtvrtá
knihka básní Petiškovy. Autorovi bu-
de v květnu tohoto roku 34 let.

Válka s mloky ve filmu

“Dne 27. ledna byla v Praze podepsána předběžná dohoda mezi československou kinematografií a americkou filmovou společností MJP Enterprises z New Yorku o ko-produkci na barevném-širokoúhlém filmu podle románu Karla Čapka. Práce na scénáři zahájí v nejbližších dnech čs. režiséri Ján Kadár a Elmar Klos společně s americkým scenaristou Jackem Balchem. Film bude natočen ve dvou verzích. Počítá se s tím, že ve filmu vystoupí českoslovenští herci Jan Werich a Jana Brejchová. S natáčením filmu se začne v červenci. Ateliérové záběry budou pořízeny v Československu, exteriéry na Baleárech nebo v Karibském moři.”

Lidová demokracie, 28. ledna 1958

Český separatismus?

“V úsilí o upevnění bratrské jednoty Čechů a Slováků nelze ovšem zapomínat ani na úkoly českých komunistů v boji proti projevům českého nacionalismu, jehož nositelem zůstávají různé buržoasní a reakční živly, působící na různých pracovištích. Tyto živly se snaží vyvolat v českých pracujících pochybnosti o účelnosti industrialisace Slovenska, podlomit účinnost pomoci českého lidu lidu slovenskému, vrazit klín mezi oba naše národy a z rozporů těžit pro své kon-

tra-revoluční cíle. Je povinností nás, českých komunistů, tyto živly odhalit, politicky i ideologicky rozdrtit.

Přitom jde také o odstranění některých zjevů “isolovanosti”, které se rozšířily v českých oblastech. V českém tisku (včetně Rudého práva), rozhlasu i televizi se musí objevit daleko více zpráv a statí o Slovensku o jeho budovatelském životě.

Ve školách je nutno zařadit více četby ze slovenských literárních děl, vzbu-
zovat v dětech zájem o Slovensko, o jeho lid, o jeho jazyk, případně navazovat družbu ze slovenskými školami. Všechnu podporu musíme dávat uskutečňování výměny kulturních akcí, divadel, výstav, rozšiřování turistiky atd.”

Rudé právo, 24. ledna 1958

Ze spolkové činnosti

“Bydlení je problém č. 1 většiny obyvatelstva. Pramení z něho velká část veškeré nespokojenosti. O jeho aktuálnosti svědčí i velmi nevrly pokyn filmovým pracovníkům, aby dali pokoj s bytovou tematikou a věnovali se něčemu pozitivnějšímu a nedráždili úřední činitele.

Občas uveřejněná čísla ukazují, že krise se zostřuje, místo aby ustupovala. Nové byty obsahují četné archaismy, nové domy jsou nevzhledné, působí depresivně, zohavují krajinu! Na Václavském náměstí obnažilo stržené lešení další kompilát z prvků moderny dvacátých let a secese . . .

V celém našem životě lze pozorovat přesun od praxe k theorisování. Hodnota vědeckých pracovníků se posuzuje podle počtu publikovaných statí z oboru statistického nebo theoretického

průzkumu, zatím co na praktické zlepšovatele v terénu je obráceno nepřívětivé oko, protože příliš často musí vyžadovat změny toho, co už se zaběhlo, co je pevně uhnězděno v plánech a ve směrných číslech.

Theorie je lepší. Theorie neboli.

A tak i diskuse o architektuře, o tom nejvytrvalejším rukopise doby, vyznívá jako soubor příspěvků do almanachu spolku architektů a stavitelů v okresním městě."

Literární noviny, 18. ledna 1958

Emancipace

"Pražský Dům módy hodlá angažovat několik manekýnek jako stálé zaměstnankyně, s nimiž by pořádal pravidelné módní přehlídky nejen u nás, ale i v zahraničí, kde o naše modely projevují velký zájem. Pro dům módy budou pracovat nejlepší pražské módní závodky Kníže, Bárta, Rosenbaum a Podolská, a po vybavení 6. patra moderním duraluminiovým nábytkem, prvním v naší republice, bude jedno patro Domu módy vyklizeno pro výhradní prodej modelů . . ."

Svobodné slovo 11. února 1958

Lid. dem. drámo

"V Liběčických cihelnách pracuje skupina cikánů J. Durače. Jsou to pracovití lidé. Jejich spoludělníci, občané z Liběčic i okreskový zmocněnec VB mají pro ně jen slova chvály. A tato skupina byla loni v létě přepadena kočovnou tlupou — rodem cikánů Stojků . . . Vyhrůžkami zabítím vymáhali tak zvané "výkupné" za to, že Duračovi lidé už nekočují a mají stálé zaměstnání s pravidelným příjmem.

Útočníkům padly v plen hodinky, náušnice, prsteny i hotovosti asi za 4.000 Kčs. Nadto pak stanovili "daň z hlavy" 1.500 Kčs za každého člena z Duračovy skupiny, pro kterou si přijdou za 14 dní. A skutečně za 14 dní přišli. VB však, k níž se vydírání utekli o ochranu, lupiče zatkla.

Při vyšetřování případu se zjistilo, že teroristický nájezd Stojků nebyl ojedinelý . . . Zdá se však, že ani obžalování, ani poškození nechápali dosah těchto činů. Viníci se hájili, že cenné věci dostal darem a nic jim neříkalo, že to bylo pod tlakem pahrůzek smrti, poškození pak respektovali jakousi jejich nadřazenost . . ."

Večerní praha 22. ledna 1958

Auto za 27.777 dolarů

"Velký osobní vůz Tatra 603, jehož konstrukce je chloubou kopřivnické automobilky, je stále předmětem pozornosti a obdivu doma i za hranicemi. Má osmiválcový motor obsahu 2.545 cm, který vyvine sílu 118 ks při 4.800 otáčkách za minutu. Jeho cena, na kterou se čtenáři často ptají, je 200.000 Kčs."

Práce 8. února 1958

Skutečné predisponování

"Šel jsem prodat nějaké staré knihy do antikvariátu ve Spálené ulici, který je specialisován toliko na nákup. V regále jsem tam zahlédl dvě odborné filosofické učebnice, které jsem hledal již několik let. Vedoucí s. Hudera mi je ochotně predisponoval do antikvariátu na Stalinově třídě, kde jsem je za několi dní skutečně dostal. To nazývám skutečnou službou zákazníkovi."

Večerní praha 25. ledna 1958

CESKOSLOVENSKÝ PŘEHLED (Czechoslovak Review) is published monthly by Free Europe Press, Free Europe Committee, Inc. — Two Park Avenue, New York 16, N. Y. — This publication does not necessarily reflect the official views of the Free Europe Committee, Inc. — Subscription rate: \$3 per year.